

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN GENÇLERİN
SERBEST ZAMAN KULLANIMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Murat UYGURTAŞ

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA

2011

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN GENÇLERİN
SERBEST ZAMAN KULLANIMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Murat UYGURTAŞ

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Nefise BULGU

ANKARA

2011

Anabilim Dalı : Spor Bilimleri ve Teknolojisi
 Program : Spor Bilimleri ve Teknolojisi
 Tez Başlığı : Alışveriş Merkezlerinde Çalışan Gençlerin Serbest
 Zaman Kullanımları Üzerine Bir Çalışma
 Öğrenci Adı-Soyadı : Murat Uygurtaş
 Savunma Sınavı Tarihi : 25.11.2011

Bu çalışma jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: *Doç. Dr. Canan Koca ARITAN*

Hacettepe Üniversitesi

Tez danışmanı: *Doç. Dr. Nefise BULGU*

Hacettepe Üniversitesi

Üye: *Yrd. Doç. Dr. Nazan KOŞAR*

Hacettepe Üniversitesi

Üye: *Yrd. Doç. Dr. Hüsrev TURNAGÖL*

Hacettepe Üniversitesi

Üye: *Yrd. Doç. Dr. Velittin BALCI*

Ankara Üniversitesi

ONAY

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun görülmüş ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

(İmza)

Prof. Dr. Hakan ORER (U.)

Müdür

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkılarından dolayı tüm alışveriş merkezleri çalışanlarına ve bu çalışanlara ulaşmamda bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve öğrencilere teşekkür ederim.

Araştırmanın planlanmasından, yazımına kadar her aşamasında bana yardımcı olan, yönlendiren ve sonsuz desteğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Nefise Bulgu' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın akademik anlamda anlaşılır olmasını sağlayan ve düzeltmelerde yardımlarını esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Canan Koca Arıtan'a ve Doç. Dr. Emine Çağlar' a teşekkürlerimi sunarım.

Tez süresince anlayışlı davranan ve bana her türlü desteği veren aileme ve başta Taner Atik ve Onur Deniz İşler olmak üzere tüm dostlarıma sabırlarından dolayı teşekkürler.

Çalışmanın özellikle son dönemlerinde her aşamada yanımda olan, ümitsizliğe kapıldığım anlarda beni yalnız bırakmayan Ebru Ceylan' a gösterdiği sabır, hissettirdiği sevgi ve verdiği destekten dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

Uygurtaş, M. Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullanımları üzerine bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 2011. Bu çalışmanın amacı, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin zaman kullanımlarının, serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilediğini belirlemek ve serbest zaman etkinliklerinin çalışan gençler için önemini göstermektir. Nitel bir çalışma olan bu araştırmada veri toplama tekniği olarak odak grup toplantıları ve bireysel görüşmeler kullanılmıştır. Araştırma grubu için alışveriş merkezlerinde çalışan 18-24 yaş arası 21 birey seçilmiştir ve odak grup toplantıları sonrasında oluşturulan görüşme formunun kullanıldığı bireysel görüşmeler bu çalışan bireylerle yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre çalışan gençlerin çalışma saatlerinin düzenli olmayışının zaman kullanımı açısından toplumun genelinden farklılaştığı, sosyal ve fiziksel etkinliklere katıldıkları, bu etkinliklerde daha çok rahatlama ve stres atma amaçlarını benimsedikleri ve etkinliklerin çalışma yaşamına olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Etkinliklere katılımında kurum içi statünün, ekonomik gücün ve cinsiyetin serbest zaman planlarını etkilediği, özellikle de vardiyalı çalışma sisteminin olumsuz etkilerinden dolayı serbest zaman etkinliklerinin bir kaçışı temsil ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Son olarak serbest zamanın değişen anlamları, alışveriş ve tüketim kavramlarının serbest zaman etkinliği olarak tanımlanması ve zaman planlamasının nasıl bir etkiye sahip olduğu tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zaman Kullanımı, Serbest Zaman, Serbest Zaman Etkinlikleri, Çalışan Gençler

ABSTRACT

Uygurtas, M. A study on usage of leisure time by working youth who work in shopping malls. Hacettepe University Institute of Health Sciences, MA Thesis in Sport Sciences and Technology, Ankara, 2011. The purpose of this study is to explore how time use of young people working at shopping malls influences their participation in recreational activities. In this qualitative research; focus group meetings and individual interviews were used as data gathering techniques. 21 individual interviews were conducted with participants whose ages ranged from 18 to 24. An individual interview guide which was formed after focus group meeting were used during the interviews. Content analysis was used to analyze the data. It was concluded that since these young people's working hours are not regular, their time use differs from the rest of the society. They join social and physical activities with the aim of relaxing and blowing off some reducing their stress level. Thus these activities have positive effects on their working life. However, it was also revealed that their position in the firm, economic level and gender influence their participation in leisure time activities. Particularily shift-work system at work places influences their motives for leisure time activities. Because of that system, they saw leisure time activities as an escape from their stressful working life. Finally, changing patterns of leisure time were discussed in terms of consumption and time planning.

Key Words: Time Use, Lesiure Time, Leisure Activities, Working Youth

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	5
1.2 Problem	5
1.3 Sınırlamalar	5
1.4 Tanımlar	6
1.5 Araştırmanın Önemi	6
2. GENEL BİLGİLER	8
2.1 Serbest Zaman	9
2.2 Çalışma ve Serbest Zaman	13
2.3 Gençlik ve Serbest Zaman	17
2.3.1 Gençlik, Çalışan Gençlik ve Sorunlar	17
2.3.2 Gençlik ve Serbest Zaman	19
2.4 Serbest Zaman ve Alış Veriş Merkezleri	20
3. YÖNTEM VE GEREÇ	24

3.1 Araştırma Grubu	25
3.2 Veri Toplama Araçları	26
3.2.1 Odak Grup Toplantıları	26
3.2.2 Bireysel Görüşmeler	27
3.3 Verilerin Toplanması	29
3.4 Verilerin Analizi	29
3.5 Geçerlik Güvenirlik	30
3.6 Veri Toplama Aracının Uygulama Süreci	32
3.7 Etik Konular	32
4. BULGULAR	34
4.1 Çalışan Gençlerin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımlarını Etkileyen Faktörler	34
4.1.1 Çalışma Ortamı	34
4.1.2 Ekonomik Güç ve Serbest Zaman	40
4.1.3 Cinsiyet	42
4.2 Çalışan gençlerin Katıldıkları Serbest Zaman Etkinlikleri ve Çalışan Gençler için Önemi	44
4.2.1 Serbest Zaman Etkinlikleri	44
4.2.2 Serbest Zaman Etkinliklerinin Çalışan Gençler İçin Çalışma Hayatında Önemi	46
4.3 Serbest zaman Etkinliklerine Katılma Amaçları	48
4.3.1 Serbest Zamana Yönelik Beklentiler	49

5. TARTIŞMA VE YORUM	54
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
KAYNAKLAR	67
EKLER	76
Ek 1. Odak Grup Görüşme Formu	76
Ek 2. Serbest Zaman Kullanımı Görüşme Formu	78
Ek 3. Araştırma İçin Bilgilendirme ve Onam Formları	82
Ek 4. Etik Kurul Yazıları	86
Ek 5. Araştırma Grubuna İlişkin Kişisel Bilgiler Tablosu	88
Ek 6. Araştırma Grubunun Meslek Tanımları	90
Ek 7. Görüşmelerden Kesitler	91

BÖLÜM I

GİRİŞ

Son yıllarda, zaman ve serbest zaman kavramları üzerine odaklanan araştırmalarda hızlı bir artış gözlenmektedir (16,34,39). Bunda, serbest zamanların kişisel gelişim, toplumsal bireyin inşası ya da yeniden yapılanmasındaki önemi yanında, bu zamanların kullanımının karlı tüketim sektörlerine dönüşmesinin ve buna bağlı olarak serbest zamanların kullanımında eşitsizliklerin ya da farklılıkların ortaya çıkmasının önemli payı bulunmaktadır. Günümüzde, serbest zamanın, çalışma dışı zaman olarak ele alınma eğilimi, zamanın çalışma ve çalışma dışı zamanlar olarak planlanmasını gerektirmiştir (40,60). Zamanın toplumların yaşayışlarını etkileyerek sırasında bir baskı unsurunu dönüşmesi ise, konunun tartışılmasını ve bu baskıyı önleme yollarının araştırılmasını gündeme taşımıştır (103).

Zaman kavramındaki çalışma ve serbest zaman arasındaki ikilem endüstriyel kapitalizmin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Endüstrileşmiş toplumlarda, özellikle çalışma ve serbest zamanlar için bir programlama yapma gereklilik halini almıştır. Bu anlamda, serbest zaman etkinliklerine katılım ve bunun bireyler üzerine etkilerinin ele alınması ihtiyacı doğmuştur (60).

Serbest zaman çalışmaları Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa'da son 25 yıl içinde hızlı bir şekilde artmıştır (63). Bu gelişmelerle birlikte çalışma sürelerinin azaltılması ve farklı çalışma önerilerinin getirilmesi, çalışan bireylere daha fazla serbest zaman sağlamıştır (82). Bu gelişmelerle birlikte serbest zamanın, çağdaş uygarlık tarihinin bir sonucu olarak kabul edilebilir olduğu ve serbest zamanın eğitim, bireyin sağlığını yeniden kazanması ve son dönemlerde eğlence ile de ilişkili olduğu ifade edilmiştir (77).

Sanayileşmenin ilk evresinde üretim ve çalışma kavramları önemli durumdayken, ilerleyen zamanlarda tüketim, tüketim toplumu ve serbest zamanlar kavramları da tartışılır hale gelmiştir. Tüketimin önem kazanması ile birlikte çalışan kesimin bu zamanlar dışındaki serbest zamanlara da ihtiyaç duyması bu konudaki

çalışmalara hız kazandırmıştır (52). Akademik disiplinlerde bu konu daha önceleri birçok açıdan ele alınmakla birlikte, serbest zaman, boş zamanın birey tarafından seçilmiş (44), psikolojik bir tutum veya ruh hali (29), kültürel bir olgu ve siyasi ve ekonomik bir sosyal değişim (28,81) olarak tanımlanmıştır.

Günümüzde ise serbest zaman genellikle daha açıkça çalışma zamanı dışındaki anlamları ile tanımlanmaya başlanmış ve daha geniş bir zaman kavramı olarak görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla çalışma dışı zamandan sıyrılarak daha geniş bir anlam ifade etmeye başlamıştır (82). Daha açık olarak, insanın tüm zamanları içinde, bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediği şeyleri tayin edebildiği, fakat yapılan işin sorumluluğunu da yüklenilecek, sorumlu davranışlar gösterebilmesi gereken zamandır (39).

Serbest zamanın çalışma dışı zaman olarak düşünülmesi, bireylerin çalışma süreleriyle serbest zamanları arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Yani, çalışan bireylerin çalışma süreleri arttıkça serbest zamanları azalmakta, çalışma süreleri azaldıkça serbest zamanları artmaktadır. Yapılan araştırmalar, sanayileşmeyle birlikte insanların yaptığı birçok işin makineler tarafından yapılmaya başlanmasının çalışma sürelerini azalttığını göstermektedir (96).

Yine benzer araştırmalar, sanayileşmiş ülkelerde yaşam şartlarının iyileşmesi ve sağlık alanındaki gelişmeler ile birlikte insan ömrünün de uzadığını göstermektedir (7,28,72). İnsanlar geçmiş yıllara oranla daha az çalışmakta ve daha uzun süre yaşamaktadır. Bu tür gelişmeler, insanların serbest zamanlarında da bir artışa neden olmakta, dolayısıyla serbest zamanı artan insanlar daha fazla serbest zaman faaliyetlerine katılma fırsatı bulabilmektedir (41).

Çalışma zamanı ve serbest zamanların birbirleri ile ilişkisini konu edinen araştırmalar, batılı ülkelerde çalışma yaşamındaki gençlere yönelmiştir. Gençliğin bir değişim ve gelişim dönemi olması nedeniyle (21) genç bir bireyin bu süreçte olumsuz birtakım durumlarla karşı karşıya kalabilme ihtimali, gençlik açısından

serbest zamanların planlanmasının önemini ortaya koymuştur. Araştırmalar, gençlerin okul yaşamından itibaren ders ve çalışma zamanı dışında kalan zamanlarında katıldıkları aktivitelerin, onların fiziksel ve zihinsel olarak kendilerini iyi hissetmelerine katkı sağlaması, serbest zamanın gençler açısından gerekli olduğuna işaret etmektedir (79).

Serbest zaman etkinliklerinin bireye sağladığı yararları ek olarak, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçen çalışmasının etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla gösterdikleri çeşitli aktiviteleri içerdiği tanımlaması da yapılmıştır (96). Graefe ve Parker' a göre ise serbest zaman etkinliklerinin tanımlanmasında şu ifadeler kullanılmaktadır (39);

- Serbest zaman etkinlikleri, birey tarafından iş dışı zamanlarda yapıldığı için çalışma ve kâr amacı olmaksızın yapılmaktadır.
- Serbest zaman etkinliklerine katılım; gönüllü olarak ve tamamen bireyin kendi arzusu ile gerçekleştirilmelidir.
- Serbest zaman etkinlikleri, katılana zevk veren, mutlu eden ve neşelendiren bir tarzda olur.
- Serbest zaman etkinlikleri, bu etkinliklere katılan bireylerle birlikte diğer bireylere toplumlara ve toplumsal fayda sağlar,

Bu anlamda, serbest zaman etkinliklerine katılımın, eğlenme ve kendini iyi hissetme, bunlarla birlikte gündelik yaşamda daha mutlu ve başarılı bir birey olma amaçları gençleri de serbest zaman etkinliklerinin hedef kitlesi içerisine almaktadır.

Arun (6) çalışmasında, David Downes' un işçi sınıfı gençleri arasında serbest zaman etkinliklerine katılımında fırsat eşitliği bulunmadığını ve bunun rekreasyonel etkinliklere katılımında hayal kırıklığı yaratan bir sınıf ayrımı yarattığını ileri sürdüğünü ifade etmiştir. Bourdieu bu sosyal eşitsizliği kültürel ve ekonomik sermaye kavramlarıyla açıklamıştır. Bourdieu' e göre kültürel sermaye, yüksek kültürle tanımlanabilir ve sadece okulda gerçekleşmeyen, bireyin aileden gelen kimi özelliklerinin de aktarımını içeren eğitim yoluyla elde edilen hünelerinin bir

bütünüdür. Çalışan sınıfa ait bireylerin üst sınıfa ait sosyal ve kültürel hünelerinin sadece okulda değil, sosyal yaşamın içinde kültürel sermayenin taşıyıcısı olarak birçok etkinliklerle beğeniler ve zevkleri edinebilecekleri savunulmaktadır. (6). İşçi sınıfı gençliği bu sosyal konumu aracılığıyla kendilerinin geleneksel değerlerini yeniden üreterek bir alt kültür oluşturmaktadır.

Çalışan sınıfa ait görmezden gelinen bu toplumsal değer ve birikimlerin kazanılması için günümüze doğru eğlence sektörünün etkisiyle yeni bir gençlik kavramı ortaya çıkmıştır. Serbest zamanın tüketiminin çekici unsurlarının çalışan gençler tarafından fark edilmemiş olması, bu alt kültürün serbest zaman etkinliklerine katılımında zaman kullanımının önemini daha fazla ortaya çıkarmaktadır (94). Bu anlamda, eşit katılımlar sağlamak için serbest zaman etkinlikleri kontrollü ve daha geniş katılımların sağlanacağı alanlarda yapılmalıdır; örneğin, alışveriş merkezi, tema parkları, tatil köyleri gibi (20,78).

Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle artan serbest zaman süresini, eğlenerek değerlendirmenin, kentsel yaşamın önemli bir parçası olduğu söylenebilir. Bu nedenle, eğlenme olanaklarının ve mekânlarının yaratılması, kent mekânını düzenlemenin bir parçasıdır. Kentsel mekânın düzenlenmesi ise topluma egemen olan iktidarın, siyasal kültürünü, ülkenin ekonomik düzeyini ve hatta dünya içindeki yerini de yansıtır (57). Dolayısıyla, eğlence mekânlarının, kentsel ölçekteki konumunun ve niteliğinin belirlenmesinde - diğer kentsel işlev alanlarında olduğu gibi- iktidarın insiyatifleri, kent planlama kararları gibi farklı mekanizmalar söz konusudur.

Son dönemlerde yapılan çalışmalar da göstermektedir ki, gençler ile diğer bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılım türleri ve sıklığı farklılık göstermektedir (79,85,90,93,94). Gençler sahip oldukları fiziksel aktivite yeteneklerinden dolayı daha fazla fiziksel aktivite ve sporsal etkinliklere katılma eğilimindedirler (58). Bu anlamda günümüzde özellikle artan çalışan genç nüfus için (48) serbest zaman etkinliklerinin önemi bir kez daha vurgulanmaktadır. Literatürde bu alanda çalışmalar, daha çok çocuklarda ve ergenlik dönemindeki gençlerde

yoğunlaşmaktadır. Ancak genel olarak gençlerde fiziksel aktivite düzeyinin çalışma yaşamı, günlük yaşam şartlarının ağırlaşması gibi nedenlerden dolayı düştüğü bilinmektedir (17). Ülkemizde ise çalışan gençler üzerine yapılan çalışmalar daha çok gençlerin yaşadığı sağlık ya da psiko-sosyal durumları üzerine yoğunlaşmış olup, örgün eğitimlerini tamamlamayan gençler üzerine yapılmıştır (26,30,33,91). Bununla birlikte serbest zaman ve gençler üzerine yapılan çalışmalar ise yükseköğretim gençliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Sonuç olarak gençlik çalışmaları toplumsal sorunların analizinde önemlidir.

Bu araştırma ise alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerle sınırlandırılarak; “çalışan gençlerin, zamanlarını nasıl planladıkları ve kullandıkları, iş dışı zaman diliminde serbest zamanlarını nasıl değerlendirdikleri” konusuna yoğunlaşmıştır. Bu anlamda bu araştırma hem çalışan, hem de örgün ve yükseköğretim eğitimlerini tamamlayan gençler üzerine yapıldığından, serbest zamanın bu çalışan gençler üzerindeki önemi de ortaya konmuş olacaktır. Buna ek olarak çalışan gençlerin zaman kullanımı ve serbest zaman etkinliklerine katılımı konusunda az sayıdaki araştırma olmasından ötürü bu araştırmanın gençlik çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, çalışan gençlerin zaman kullanımının, serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilediğini belirlemek ve serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini göstermektir.

1.2 Problemler

1: Çalışan gençler serbest zaman kullanımını nasıl planlamakta ve bu planlama, serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilemektedir?

2: Çalışan gençler serbest zamanlarını nasıl değerlendirmektedir?

1.3 Sınırlamalar

Çalışma, Ankara şehir merkezinde bulunan Gordion, Arcadium, Cepa, Kentpark, Armada ve Ankamall Alışveriş Merkezleri ile ve bu alışveriş

merkezlerinde çalışan 18-24 yaş arası 21 genç çalışanla (11 Erkek, 10 Kadın) sınırlandırılmıştır.

1.4 Tanımlar

Zaman: Zaman insanların yaşayış tarzlarına göre algılarını değiştirmesine hizmet eden bir tahakkümdür (103).

Serbest Zaman: İnsanın tüm zamanları içinde, bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediği şeyleri tayin edebildiği, fakat yapılan işin sorumluluğunu da yüklenilecek, sorumlu davranışlar gösterebilmesi gereken zamandır (39).

Gençlik: Yetişkinlik ile çocukluk evresi arasındaki geçiş dönemini ifade eden ve BM tarafından 15-25 yaş arası olarak kabul edilen dönemdir (91).

1.5 Araştırmanın Önemi

Günümüzde serbest zaman bir tüketim zamanı olarak görülmekteyken, modern çalışma sisteminin ilk dönemlerinde yeniden yapılanma, çalışma hayatına adapte olabilmek, çalışma ve üretim kavramlarının tanımlayıcı bir ögesi olarak sunulmaktaydı (9). Bu tanımlayıcı ögenin tüketim ve serbest zaman kavramları içinde yaygınlaşması, bireylerin tüketim unsurunu karşılayabileceği mekânlara duyulan ihtiyacı artırmıştır (8). Serbest zaman etkinlikleri de bir tüketim unsuru olarak toplumların tüketim ihtiyacını karşıladıkları mekânlara dönüşmüştür. Günümüzde insanların serbest zamanlarını değerlendirdikleri bu mekânlarda çalışan bireylerin, bu serbest zaman etkinliklerine katılabilmeleri kendi zamanlarını verimli bir şekilde planlamaları ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle zaman planlaması çalışmanın temel unsurlarındandır. Dolayısıyla çalışmanın, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zamanlarını nasıl planladıklarını ortaya çıkarması beklenirken, çalışan gençlerin serbest zamanlarını planlamada karşılaştıkları zorluklar ise, onların serbest zaman etkinliklerine katılımını nasıl engellediğini de bize gösterecektir. Çalışan gençlerle yapılan birçok çalışma bulunmakta ve nadiren serbest zaman etkinliklerinin önemi konusuna dikkat çekilmiştir. Türkiye’de durum daha çok çalışma hayatının gençlerde neden olduğu olumsuz etkiler üzerine, serbest zaman etkinliklerine katılımları yönündeki çalışmalar ise yükseköğretim gençliği

üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda bu çalışma önemlidir. Ayrıca, farklı statüde ve farklı çalışma koşullarında çalışan gençlerin kendilerine ayırdığı serbest zamanların iş yaşamında getirdiği olumlu / olumsuz etkilerin de bu çalışmayla fark edileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

Sanayileşmenin bir sonucu olarak, çalışma yaşamının getirmiş olduğu problemlerden birisi olan çalışma saatlerinin farklılaşması, uzunluğu ve düzenlenişi, farklı çalışma koşullarında ve sürelerinde çalışan bir kesimi karşımıza çıkarmaktadır. Bu tür problemlerle birlikte, gerek çalışma sürelerinin azaltılması, gerek esnek çalışma modelleri adı verilen yeni çalışma ilişki biçimleriyle çalışan bireylere daha fazla serbest zaman sağlandığı da bilinmektedir. Ancak bütün bunlar, kapitalizmin çalışanlara esnek serbest zaman hakkı tanımadığı gerçeğini değiştirmemektedir (82). Modern çalışma sisteminin çalışanların serbest zamanları ile ilgili farklı şekiller sunduğunu, çalışma sürelerinin azaltıldığını ve yeni çalışma şekilleri ortaya çıkardığını düşünmemek gerekir. Serbest zamanların ortaya çıkışını sağlayan, günümüzde, bu zamanların ekonomik bir sektöre dönüşme beklentisinin olduğu da gözden kaçırılmamalıdır (77).

Günlük yaşantıda alışkanlık halini almış ve yeniden hayata bağlanma ile özdeşleşmiş tüketim unsuru, günümüzde serbest zaman kavramının anlamını farklılaştırmıştır. Bu bağlamda, çalışma zamanı ve serbest zaman kavramının bütünleştiği ve çalışma sisteminin, kendini yeniden üretme sürecinde, serbest zaman kavramını ortaya çıkararak, sistemin yeniden üretimini sağladığı ve yine kendini garanti altına aldığı görülmektedir. Bu nedenle fazlaşan ve daha fazla esnekliğin sunulduğu çalışma yaşamı dışındaki zamanlar, çalışma yaşamının kendisi tarafından oluşturulmuş ve çalışan sınıfa çalışma zamanları için yeniden yapılanması için bir ayrıcalık şeklinde sunulmuştur (15,54).

Çalışma hayatı, çalışan bireylerin çalışma dışında kalan zamanlarını özgürce kullanmalarını çoğu zaman engellemekte ve bunun yanı sıra çalışma saatleri süresince fiziksel ve zihinsel olarak zarar görmelerine neden olarak, onları kendi kontrolleri dışında disipline etmektedir (28). Bireylerin, çalışma düzeninin dışında kendileri için ayırdığı ancak yine bu üretim süreci için yeniden yapılandıkları zaman serbest zaman olarak tanımlanmaktadır. Ancak, serbest zamanın, çalışma dışındaki

zaman olarak tanımlanması dahi, serbest zamanının olması gerektiği kadar serbest bir zaman dilimini ifade etmediğini, çalışma şeklini belirleyen kişi ya da kişiler tarafından serbest zamanın belirlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte çalışma hayatı ve serbest zaman kavramlarının tartışıldığı süreçte çoğu zaman bireylere tanınmış bir hak gibi gösterilen serbest zaman süresinin de tüketimle bütünleştirilmiş olması, serbest zamanı yine bir kısıtlanmış döngü içine sokmakta ve üretim faaliyetinin devam ettiği bir zaman dilimi olarak karşımıza çıkarmaktadır (51).

2.1 Serbest Zaman

Serbest zaman kavramı kelime olarak İngilizce *Leisure* yani serbest olma, fırsat tanıma kelimesinden gelmiştir. Kavram zorlayıcılığın olmaması ya da serbestliğin olduğu durumlarla ilişkilendirilmiştir. Çalışma dışı zamanların artmasıyla birlikte serbest zaman kavramı daha çok tartışılmaya başlanmıştır. Sistemin de öngördüğü şekilde serbest zamanın verimli bir şekilde değerlendirilmesi bireyin üretken bir biçimde toplumda sürekliliğini sağlamaktadır (97).

Çalışan bireyler için serbest zamanın anlamı da genel olarak bu tanımlamaları içermektedir. Serbest zaman iş yaşamının insana verdiği olumsuz durumlardan kurtulmaya yarayan, toplumda var olmasını sağlayan ve insan için gittikçe önem kazanan bir kavram haline almıştır. Bu anlamda serbest zamanlar özellikle de çalışan bireylerin topluma uyum sağlamasında ve iş-dışı hayatının yeniden yapılanmasında önemli bir özgür alan yaratmaktadır (24).

Daha önce de belirtildiği gibi serbest zaman tanımından yola çıkarak, serbest zamanın, bireylere çalışma süresi dışında tanınmış olan bir hak, çalışma hayatına katkıları ile ilişkilendirilen bir zaman dilimini çağrıştırdığı görülmektedir. Günümüzde serbest zaman en geniş tanımıyla rahatlama, dinlenme, sorunlu ihtiyaçların dışında kullanılan ve yine o zorunlu zamanlar için yeniden yapılanma olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda serbest zaman içinde doğaçlama, rutin hayatın baskısından kaçış ve özgürlüğü barındırır (82).

Murphy'e (68) göre serbest zaman kişinin isteği dâhilinde ya da zorunlu zamanlarının dışında; en yaygın anlamı ile, bireyin çalışma saatleri dışında kalan diğer zorunlu ihtiyaçlarının dışında (yemek yeme, dinlenme vs.) özgürce seçimini kullandığı aktivitelerle uğraşmasıdır. Ona göre birey, kendini gerçekleştirmek ya da eğlenmek amaçla katıldığı serbest zaman aktiviteleriyle özneliği ve rahatlığı yaşamaktadır.

Alanla ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların çoğu 19. yüzyıl gelişmelerinin ve endüstrileşmenin de etkisiyle günümüz modern çalışma sisteminin birlikte ele alınması gerekliliğini vurgulamışlardır (29,35). Bu bağlamda serbest zamanın, yeni anlamlar kazandığı endüstrii devrimi ile birlikte özellikle önemi daha farklılaşır. Günümüzdeki serbest zamanın anlamı, çalışma hayatıyla bütünleşmiş durumdadır.

Serbest zaman, çalışma kavramının olmadığı ilkel toplumlarda Whitrow' un "İlkel insanlar mevcut an için yaşarlar, tıpkı bizlerin de eğlendiğimiz zamanlarda yaşaması gibi" sözleri ile tanımlanmaktadır. Serbest zaman günümüz toplumlarında avcı-toplayıcı ilkel toplumlarınkinden farklıdır ve hiçbir zaman o dönemlerdeki gibi olması düşünülemez (103). Serbest zaman, avcı-toplayıcı toplumların yaşadığı günden bugüne kadar, toplumların birbirlerine günlük yaşamı çevreleyen sistemin gerekliliklerinin aktarımı görevini üstlenmiş durumdadır. Serbest zaman bu süreç içinde tabaka, yaşam kalitesi, yeniden üretim, artı değer, medya gibi birçok kavramla da ilişkili hale gelmiştir. Çünkü serbest zaman kendi içinde her zaman rahatlamayı değil, farklılaşmayı da içermektedir. Bu nedenle serbest zaman, düşünce tarzını, ekonomik çıkarı, kültürel yapıyı, medyayı da içeren bir yaşam alanı olarak da kabul görmektedir (10).

Bu tanımlamalara ek olarak serbest zaman kavramı, tarihsel bir bakış açısıyla da tanımlanmıştır. Bu tanımlamada kavram sistemin gelişmesi sürecinin bir parçası olarak görülmektedir. Endüstrileşme öncesi ve sonrası ile ilişkilendirilen serbest zaman kavramının, modern anlamıyla çalışma yaşamından ayrılmaya başladığı savunulmaktadır (25). Başka bir deyişle iş yaşamında görev tanımlamalarının daha açık yapılması ve profesyonelleşmenin ön plana çıkması ile birlikte serbest zaman

kavramının çalışma zamanıyla ayrı tartışılması gerekliliği vurgulanır hale gelmiştir. Aynı zamanda Burke'ye göre (25) kavramın antik çağa kadar uzanarak Grek Uygarlığından beri de kullanılıyor olması serbest zamanın tarihsel süreçte de önemine dikkat çekildiğine işaret etmektedir.

Hunnicut (44) serbest zaman kavramını tanımlarken, sınıf ayırımına da değinmiştir. Serbest zamanları değerlendirmede özellikle 16. yüzyılda üst sınıf soylularının etkin bir konumda olduğunu vurgulamıştır. Bu zamandan sonra sınıfların ilgi alanlarına yönelik tüketim araçlarını kullanmalarının farklılıklara da yol açtığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Hunnicutt, çağdaş serbest zaman kavramının ortaya çıkışını toplumda statü ve farkındalık yaratmaya bağlı olduğunu da ileri sürmüştür. Tanımlamalardan kavramın tarihin farklı dönemlerinde insanlar için farklı anlamlar taşıdığını görmek mümkündür. Yani kavram tartışılırken ait olduğu dönem içinde grup ya da tabakalar arasında serbest zamanın ifade ettiği anlamın da tartışılma gerekliliği duyulduğu anlaşılmaktadır. Buna göre günümüzde ne ifade ettiği ile daha önceki dönemlerde nasıl anlamlandırıldığını ayrı ayrı tartışmak gerekmektedir (15,44).

Tanımlamalardaki bu ayırım, 20. yüzyılın başlarına kadar fark edilmemiş bir unsur olarak karşımıza çıkmakla birlikte, bu zamandan itibaren alanda daha fazla çalışmanın yapıldığını da eklemek gerekir. Barret (13), serbest zaman kavramının iş yaşamının etkisi altında önemsiz bir hal almasına neden olduğunu ifade etmiştir. Çünkü tanımlamalara göre iş, üzerinde durulması gereken bir konu, serbest zaman ise değersiz bir konu olarak ele alınmıştır. Bir başka deyişle serbest zaman aktiviteleri, kendisinden daha önemli bir kavram olan çalışmanın dışında kalan, ondan sonra ve onun için yapılan davranışlar olarak özellik kazanmıştır. Tanımlamalar, serbest zaman kavramının tartışılmasında çalışma ile serbest zamanın iç içe girmiş olmasının da kaçınılmaz bir durum olduğunu ortaya koymaktadır.

Held'e göre, günümüz modern çalışma sistemi, çalışma saatleri dışındaki serbest zamanların, çalışan bireyler için önemli bir zaman dilimi olduğu gerçeğini topluma yayarak, üretim sürecindeki kontrolünü, serbest zaman süreçleri üzerindeki

etkisiyle tamamlamaya çalışmaktadır. Serbest zamanlar içerisinde önemli bir boyuta gelen serbest zaman kavramı, çalışan bireylere gündelik yaşamın sıkıcı ve rahatsız edici boyutlarından geçici bir kurtuluş sunmakla birlikte, kurtulmaya çalıştıkları çalışma hayatının yapısını aslında daha da güçlendirmektedir (31).

Serbest zamanların yeniden dönüşümü ve tartışılması sürecinde ekonomik sektörlere dönüşen bu zaman dilimleri için farklı ihtiyaçlar da belirmiştir. Graefe ve Parker (39) insanların serbest zamanlarını daha verimli ve planlı bir şekilde geçirmeleri için başka kişiye/kişilere de ihtiyaç duyduğunu, bunun da bu alanla ilgili eğitim almış bireylerin yardımıyla sağlanmasının tüketimi artırdığını savunmaktadır. Bu durumu Russel (84) buna benzer şekilde, çalışma saatlerinin aşağıya çekilmesi durumunda, serbest zamanlarda toplumun ihtiyaç duyduğu tüketim araçlarına talebin de azalacağını ifade etmektedir. Bu tanımdan hareketle bireylerin hayatta kalabilmek için ihtiyacı olan araçlara ulaşabilecek durumda olmadığı için içinde bulunduğumuz sisteme de duyulan ihtiyacın azalabileceği düşünülebilir.

İş yaşamı gibi baskıcı ve kesin çizgileri olmayan, tüketim araçlarına ihtiyaç duymadan, bireyin tamamen kendisi için gerçekleştirdiği sosyal ve kültürel etkinlikler de serbest zaman tanımlamaları içinde değerlendirilmektedir (8). Başka bir deyişle bireyin kendini ifade etmek anlamında katıldığı bireysel ya da grup aktiviteleri serbest zamanlar içinde yapılmaktadır. Buna ek olarak Sayers (87) serbest zaman etkinlikleri ile ilgili olarak, çalışmanın dışında yapılması, tüketim araçlarını kullanma zorunluluğunun olmaması ve ekonomik olarak bir baskının olmaması durumunda yapılan etkinlikler olması gerekliliğini ortaya koymuştur. Tanımlamalarında zorunluluk ile tüketim unsurunun arasındaki ilişki üzerinde durmuştur.

Etkinlik olarak serbest zaman insanın fizyolojik ihtiyaçlarını yanı sıra, kişisel sorumlulukları ya da diğer toplumsal görevlerinden arta kalan zamanlar içinde, bu görev ve sorumluluklarından kaçış amacıyla kendisini daha rahat ifade edebildiği bir alan olarak da tanımlanmaktadır (8). Aydoğan serbest zamanı iç ve dış dünyanın uyumunu sağladığı, hayatının kendisine yüklediği görevlerden sıyrılıp daha özgür

olarak ifade edebildiği ve düşünebildiği hatta sorgulayabildiği bir zaman dilimi olarak tanımlamıştır.

Serbest zamanın toplumsal sorumluluklarla birlikte ele alınması kadın ve serbest zaman çalışmalarını da gündeme getirmiştir. Aitchison (8) kadın açısından serbest zamanı tanımlarken toplum tarafından kadınlara yüklenen rol ve sorumluluklara dikkat çekmiş ve erkeklerle arasındaki ayrımları ortaya koymuştur. Bu anlamda toplumsal cinsiyete dayalı bir farklılığın olması serbest zamanın anlamını da farklılaştırmaktadır. Yapılan araştırmalarda kadın ve erkeğin farklı sürelerde serbest zamanlara sahip olduğu, katılan etkinliklerin de farklılıklar gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır (27,43,56). Bu fark erkek ve kadının katıldığı etkinliklerin nasıl durumlara göre değiştiğini ortaya koymuştur. Bu anlam içinde günlük yaşamda insanların etkinliklerinin değişmesini kaçınılmaz olarak ifade etmiştir (2). Buradan hareketle de kadının, erkeğin serbest zaman etkinlikleri içinde durumun bir parçası olduğunu, ancak kadının o etkinlik içinde kendisini ifade etmekte zorlandığını söyleyebiliriz.

Bu farklılaşmanın yanı sıra, Wearing (99), kadının serbest zamanları içinde kendi kimliğini ve rollerini de ortaya koyabildiği ve bununla ilgili tekrar geri dönüt alabileceği bir alan olarak tanımlamıştır. Bu tanımla birlikte serbest zamanın etkinliklere katılan her bir birey açısından farklı tanımlamalar ve anlamlar ifade ettiğini sadece bedenini farklılaştırılmasına yönelik bir alan olmadığını, aynı zamanda yeni davranış şekillerinin öğrenildiği ve bu davranışlarla toplum içinde uyum sağlamayı geliştirmekte olduğu ifade edilebilir.

2.2 Çalışma ve Serbest Zaman

Serbest zaman kavramı çalışma ve zorunlu ihtiyaçların dışında kalan ve bireyin kendisi için verimli bir şekilde değerlendirmeye çalıştığı zaman olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda çalışma yaşamı ise serbest zaman arasında net bir ilişki bazen de bir ikilemin olduğunu ve yine bunların da serbest zaman kavramı ile tanımlanmaya çalışıldığı söylenebilir (55).

Haz ilkesinin karşıtı olan çalışma/iş kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için, serbest zaman ve çalışma zamanı kavramları arasındaki farkların da ortaya konulması gerekmektedir. Çalışma yaşamı genel olarak çaba, gayret, zahmet bu nedenle gerginlik unsurlarını içermektedir (77). Bunlarla birlikte serbest zaman ise tamamen kişinin özgürce seçim yapabildiği, zorlamanın olmadığı ve zevk verici bir zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (39). Daha açık ifade etmek gerekirse çalışma yaşamında baskı ve zorlayıcılık vardır, serbest zamanda ise doğallık ve özgürlük hissi daha baskındır. Bu nedenle serbest zaman tanımlamalarında bu zaman dilimini çalışmadan farklı olarak ifade etme eğilimi görülmektedir.

Modernleşmeye bağlı olarak gelişen sistemin, bireylerin sosyal yaşamlarını iş ve serbest zaman şeklinde iki farklı bölüme ayırması, serbest zaman kavramının ilk tartışıldığı günlerle günümüzdeki tanımlamalarına bakıldığında sürekli bir değişim içinde olduğu görülmektedir. Özellikle de saat kavramının gelişmesiyle yasal zorlamalara bürünen, disiplinli ve zorlayıcı unsurları taşıyan çalışma hayatı, doğal olarak bu zamanın dışında farklı bir disiplin içinde tanımlanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (66).

Bu ihtiyaç çalışma dışı zamanların da ekonomik bir boyut kazanmasına ve karlı bir sektör haline almasına neden olmuştur. Endüstrinin de gelişmesiyle birlikte çalışanların serbest zamanları artış göstermiş ve diğer zamanlarda da serbest zaman ve anlamları üzerine araştırmalar hız kazanmıştır. Bununla birlikte serbest zamanlarda insanların bu zamanları daha değerli ve verimli bir şekilde geçirmeleri anlamında da çabalar artmıştır. Özellikle çalışma hayatının neden olduğu zorunluluktan kurtulmak, stres atmak ve işine yabancılaşmak gibi olumsuz durumlardan kurtulabilmek için bireylere kolay ve ulaşılabilir yollarla kabul ettirilmiş ve günlük yaşamda önemini fazlaca artıran bir zaman dilimi haline gelmiştir (51).

Leisure anlam olarak ilk defa Thornstein Veblen tarafından “The Theory of Leisure Class” (Aylak Sınıf Teorisi)’da verilmiştir. Ancak Veblen bu

tanımlamalarını zamanın ifade edilmesinden çok bu zaman dilimini kullanan tabakaları tanımlamada kullanmıştır. Bununla birlikte tüketim unsurunun ihtiyaçları karşılamaktan daha çok toplum içinde yer edinme ya da bir statü sağlama özelliğinin daha baskın olduğunu da göstermeye çalışmıştır. Bu anlamda çalışan bireylerden daha çok, üretim gücünü ve mülkiyetleri elinde bulunduran sınıfları ifade etmeye çalışmıştır (9).

Veblen'in çalışmalarındaki sınıf ayrımı, güncel çalışmalarla birlikte yerini çalışan kesimin çalışma zamanı üzerindeki görüşlere bırakmış gibi görünmektedir. Çünkü Veblen çalışmalarını daha çok üretmeden gelir sağlayan sınıflarda yoğunlaştırmış ve bu sınıfı Aylak Sınıf olarak tanımlamıştır. Çalışma dışı tanımlanan serbest zamanı ise üretici olmayan tüketim olarak ifade etmiş ve aylak sınıfı daha çok bu zamanın sahibi gibi tanımlamıştır (98). Günümüzde ise bu zaman hem üretici olmayan sınıfı hem de çalışan sınıfları kapsayacak şekilde tanımlanmaya başlanmıştır. Bu anlamda bugünkü tanımlarıyla serbest zaman daha çok çalışan kesimleri içine almakta ve çalışan bireylerin ihtiyaçları anlamında da bir değişim göstermiştir. Bu anlamda serbest zaman tanımlamalarına bakıldığında daha çok çalışma dışı zaman yönünde bir değişim olduğu görülmektedir.

Serbest zaman tanımlamaları günümüze yaklaştıkça çalışma dışı zamandan sıyrılarak daha geniş bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Böylelikle bu zaman dilimi, çalışma hayatının bireye verdiği baskıdan kurtulma ve rahatlama olarak ifade edilmektedir (10). Bu tanımlamada çalışma hayatının kişiye üretim sürecinde zorlama hissi verdiği, baskıdan dolayı rahatsızlık hissedildiği ve rutin altına girdiği ve çoğu zaman özgür olamadığı bir zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Schumacher, çalışana verilen ücretin, serbest zamanında çalıştığı için verildiğini söylemiştir (88). Linder ise serbest zamanlar içinde değerlendirilebilecek ücretin kazanıldığı zaman olarak çalışma zamanını tanımlamıştır. Serbest zaman da bu sebeplerden dolayı çoğunlukla baskıdan kaçış ve dinlenme zamanı olarak görülmektedir (62). Zira, serbest zaman işe geri dönüşü için bir hazırlanma süresi olduğu için aslında serbest bir zaman dilimini ifade etmemektedir (67).

Günümüzde çalışma sisteminin istediği biçim, serbest zamanın gerçek anlamda bireylerin tamamen özgür olduğu bir zaman dilimi olmamasıdır. Bireylerin bu zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmesi ancak tüketimden ve dolayısıyla da ekonomiden uzaklaşmaması istenmektedir. Bu şekilde değerlendirilen zaman, kapitalist sistem sürecini işletmeyi gerektirirken, serbest zamanı da tüketime ayrılan zaman olarak yeniden tanımlamaktadır (101). DeGrazia'nın "saat zamanı özgür olamaz" ifadesi doğru ve yerinde bir saptamadır (9), çünkü; bir çalışanın işe geliş ve gidiş saatlerinin, molalarının ya da işle ilgili şeylerin hangi zamanlar içinde olması gerektiğine kendisi değil üst kademede ki çalışanın denetimindeki saat karar vermektedir. Serbest zaman dilimi, aslında çalışma hayatına uyumu, işe gidiş geliş, yapılan hazırlıkları ve yeniden iş hayatında yapılanmayı da kapsamaktadır. Bu anlamda çalışma saatleri dışında tutulan serbest zamanın da içine girmektedir. Böylece saat zamanına bağlı olan serbest zamanın sisteme bağlı olan denetim tarafından kısıtlandığını söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında serbest zamanın çalışma yaşamıyla birlikte düşünülmesi ve çalışma hayatından uzak, baskının ve denetimin olmadığı zaman dilimi tanımlamasının bunlarla birlikte bir çelişki yarattığı görülmektedir.

Serbest zamanın çalışma zamanı tarafından baskı altına alınmasının en önemli sebeplerinden birisi de çalışma sisteminin amaçlarının sürekliliğinin ve üretim için hali hazırda olmasının gerektirdiği tüketimi gerçekleştirmek için kullanılan zaman olarak tanımlanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında serbest zaman, özellikle de çalışan bireylerin kendilerinin değerlendirmesine izin verilmeyecek kadar değer kazanmış ve ekonomik bir sektör haline almış durumdadır (77). Bu sektörün gelişmesi için de, bireylerin serbest zamanlarını kullanma şekilleri farklı sistemlerin ilgilendiği bir alan haline gelmiştir. Çünkü serbest zamanın kendisi, çalışılmayan diğer bir ifade ile üretim süreci dışındaki zamanı ifade etmek üzere sistem tarafından yaratılmakta ve üretim süreci dışındaki bu zaman diliminin doldurulacağına bilgisi de yine sistem tarafından dayatılmaktadır.

2.3 Gençlik ve Serbest Zaman

2.3.1 Gençlik, Çalışan Gençlik ve Sorunlar

Gençlik kavramının farklı bir kategori olarak tartışılmasına yönelik birçok çalışma yapılmıştır (21,65,69). Gençliğin tanımlamalarındaki gelişim temelli olan ve çocukluk ve yetişkinlik arasındaki süreç olarak kabul edilen yaklaşım da varlığını sürdürmektedir (50). Literatürde ise gençlik aile içinden gerçek hayata, aileden kendi evine ve çırak yurttaşlıktan yurttaşlığa gibi süreçlerle ifade edilmektedir (41). Gençlik döneminde uzayan eğitim süreci, çalışma hayatındaki değişiklikler, evlenme yaşının ilerlemesi ve aile yapısındaki gelişmeler, genç bireyin bağımsız olma durumunu zorlaştırarak gençleri etkilemekte, bununla birlikte yapılacak olan tanımlamaları da güçleştirmektedir (50).

Küreselleşmenin doğurduğu/ pekiştirdiği işsizlik korkusu, gelecek endişesi, karamsarlık gibi gelişmeler çok sık tartışılmaktadır. Her ekonomik kesimden gençlik artık gittikçe daha çok teknolojinin olanaklarından yararlanmaktadır. Gençlere sunulan iletişim teknolojileri ve internet, televizyon olanakları çok artmış durumdadır. Gençlerin hayatları birçok alanda haberdar oldukları, fakat ailelerin ekonomik ve kültürel yapılarından dolayı, ulaşamadıkları seçeneklerle çevrilidir (48). Bu sonuçlara ek olarak çalışan 16-24 yaş arası gençlere bakıldığında ise örgün eğitimi bırakma oranı genç nüfusun %37' sini kapsadığı ve oldukça yüksek olduğu da ifade edilmektedir (48,91).

Gençlerle ilgili genel toplumsal beklenti, eğitim süreçlerini en iyi şekilde tamamlamaları ve iş hayatına atılmalarıdır. Ancak bu durum bireylerin ait oldukları toplumsal pozisyon tarafından belirlenmektedir. Gençlerin alanlarında etkili bir birey olarak iş hayatına atılması ile ekonominin gelişmesi, ülke düzeyinde yoksulluğun azalması ile genç bireylerin bağımsız bir toplum üyesi olmaları arasında ilişki kurulmaktadır. Bu ilişkiler bağlamında iş yaşamına giren gençlerde iş yaşamının verdiği erken olumsuzlukların yanı sıra üzerlerine yüklenen sorumluluklar beraberinde sorunları da getirmektedir (69).

Gençlere serbest zamanlarında farklı etkinliklere katılma olanaklarının sunulduğu, farklı kimlik ve özellikteki insanların bir arada olduğu ortamlarının olmaması birçok olumsuz sonucu beraberinde getirmektedir (26). Aynı özelliklere sahip ortamlarda yetişen genç bireylerde, farklılıklara karşı bir tatminsizlik ve hoşgörüsüzlük ve bunlarla birlikte şiddet eğilimi, siyasal çıkarlar gibi durumlar baş göstermektedir. Toplumsallaşma sürecine katılmamanın ve kendi geleceğine ilişkin kararlar alabilme, değiştirme yeteneğinin sınırlanmasına da neden olabilecek bu durum gençleri toplumda daha fazla tutucu duruma getirmekte ve ahlaki normların ve toplumun savunucusu durumuna da getirmektedir. Bu nedenlerle birlikte ise genç birey kendi hayatı ile ilgili sağlıklı kararlar alamamaktadır (30).

Yaşanan bu toplumsal sorunların yanı sıra gençlerin çalışma yaşamında karşılaşılabileceği fiziksel problemler de tartışılmalıdır. Bazı çalışma alanlarında yetişkin bireylere yönelik düzenlenen çalışma saatleri ve şekilleri, bu alanlarda hizmet veren gençlerin ortamında kazaya sebebiyet vermesine ve iş veriminin de düşmesine neden olabilmektedir (33). Bireylere göre farklılık göstermekle birlikte bazı gençlerin fiziksel olarak yeterlilikleri yetişkinlere göre az olabilir. Bu durum çalışan gençlerin olumsuz çevre şartlarına maruz kalmasına ve bedensel gelişiminin olumsuz etkilenmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Çalışan gençlerin farklı iş hayatlarından olumsuz etkilenmeleri dışında çalışma sebepleri de farklılık göstermektedir. Gençlerin çalışma sebeplerinin en başında ekonomik yetersizlikler gelmektedir. Endüstrileşmenin ilk zamanlarında fiziksel yapılarının müsait olması nedeniyle genç bireyler farklı çalışma alanlarında kullanılsalar da günümüzde bu durum, genç bireyin kendi ekonomik özgürlüğüne sahip olma ihtiyacından kaynaklanmaktadır (48). İçinde yaşanan ailenin ekonomik durumundan dolayı çalışmayan bireye verilen değer ekonomik temelli olması ve bir gidere neden olması ile Türk Toplumunda çocuk ve gençlerin çalışmaya başlama sebepleri olarak ekonominin önemli bir durumda olduğunu görülmektedir. Yapılan çalışmalar da göstermektedir ki (4,26,30,33,91) çalışan gençlerin çalışmak için nedenlerinin en başında ekonomik kazanç elde etmek gelmektedir.

2.3.2 Gençlik ve Serbest Zaman

Çalışan gençlerin iş yaşantısına atılma sebepleri ile birlikte, bu süreçte karşılaşılabileceği olumsuzluklardan daha önce bahsetmiştik. Bu sorun ya da olumsuzlukların giderilmesini sağlayabilecek olan serbest zaman kavramının çalışma hayatıyla ilişkilendirilmesi sürecinde, toplumsal bir statü olarak kabul edilen gençlerin bu zamanları nasıl anlamlandırdıkları ve çoğu zaman sorun teşkil edebilecek çalışma hayatı ve serbest zaman ikilemini nasıl adlandırdıkları da tartışılmaya başlanmıştır (94).

Yapılan çalışmalardan, gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinin onlar için önemli boyutta olduğunu ve bu önemin çalışan gençler için daha da arttığını söylemek mümkündür (48,85,90,94). Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan çalışmalarda (90,93), üniversite öğrencilerinin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinin en çok bedensel ve zihinsel gelişimlerine sağladığı katkı sağladığı görüşünde birleşmişlerdir. Bununla birlikte gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinin, akademik yaşantılarında olumlu etkiye sahip olduğu, okula olan devamlılığı da artırdığı araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulardandır (36,64,93).

Çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılımlarında ödeme yaparak limitli bir şekilde etkinliklerde buldukları, buna ek olarak ekonominin önemli olmadığı etkinliklerde ise daha çok buldukları görülmektedir (17). Yine çalışan gençlerle yapılan çalışmalarda, planlanmış aktivitelere çalışan gençlerin daha az katılabildiklerini göstermiş, yapılandırılmamış aktivitelere daha çok katıldıkları, ancak bu etkinliklerde de aktif olmadıkları ortaya çıkmıştır (40). Bununla birlikte çalışan gençlerin serbest zamanlarında katılabilecekleri çok fazla etkinlik türleri olmasına karşılık, bireysel hayatları için planlayabildikleri zaman dilimi kısıtlıdır ve bu gençlerden de birçoğu farklı sorumluluklarla da uğraşı içindedirler (29). Bu nedenle serbest zaman etkinliklerine katılımın öneminin yanı sıra iyi bir zaman planlamasının da gerekli olduğu açıkça görülmektedir.

Ülkemizde gençlere yönelik yapılan diğer araştırmalar ise çalışan gençlerin, çalışma hayatından kaynaklanan sorunlar ve yaşam kalitesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu araştırmalarda araştırma grubunun ortak özelliği olarak örgün eğitimlerini yarıda bırakarak çalışma hayatına atılmış olan gençler dikkat çekmektedir (30,33,48). Yoğun alışma şartlarından gençlerin daha fazla etkilenme olasılığını da düşünürsek, serbest zaman etkinliklerinin olumlu yararlarının çalışan gençler için daha önemli boyutta olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma alanları içinde düşünöldüğünde günümüzdeki kurum ve kuruluşlarda, çalışan bireylerin çalışma performansını artıracak yollardan birisi olarak örgüt içi rekabet dikkat çekmektedir. Sürekli değişim ve gelişim ihtiyacı hisseden bazı sektörlerde üretimi devam ettirme yöneliminde dinamik bir yapı arz etmektedir. Ancak bu yapının devamlılığının sağlanması sürecinde örgütün iç ve dış çevresindeki değişimler nedeniyle sorunlar yaşanabileceği de ifade edilmektedir. Bu nedenle performansı artırma çabalarında bireysel farklılıkların önemli bir konu olduğu üzerinde de durulmaktadır (73). Özmanaf'a göre örgüt içindeki bireylerin genç ya da yetişkin bir birey olması bu performansı etkileyen durumlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Örgüt içinde genç bir bireyin yetişkin bir bireye oranla daha dinamik olduğu ve değişime daha çabuk uyum sağladığı görölmektedir (3). Bu durumun genç bir bireye yükselme anlamında avantaj sağladığı da düşünölebilir.

2.4 Serbest Zaman ve Alışveriş Merkezleri

Toplumlar modernleşme ile birlikte günlük yaşamları içinde etkinliklerini ve deneyimlerini de farklılaştırma süreci içine girerler. Bu süreç kapsamında ortaya çıkan yeni tüketim araçları, yeni anlamlar kazanan sosyal ve mekânsal alanları da beraberinde getirmektedir. Yaşamın yeniden yapılanması anlamında serbest zaman, yaşamı dengelemesinde önemli bir hal almaya devam ederken, toplumdaki bireylerin de zorunlu ihtiyaçlarının dışında katıldıkları etkinliklerinin de dâhil olduğu önemli bir mekan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zamanları tüketim-mutluluk karşıtlığı ya da benzerliği ilişkisi içinde geçiren bireyler için, kentsel tüketim alanları da önemli bir boyuta gelmiştir. Serbest zamanın ekonomik sektörlere yakın anlamı ve tüketim

araçları ile yakın ilişkisi olan tüketim mekânları da gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu alanlar, tüketim unsurunun ihtiyaçları karşılama amacının dışında, bireylere serbest zaman etkinlikleri de sunabilen toplumsal ve kültürel alanlar olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Bauman (14) büyük alışveriş merkezlerini tanımlarken “tüketim ibadethaneleri” şeklindeki ifadesini, bu tür mekânlara gelen bireylerin davranışlarını dini bir geleneğe benzettiği için kullanmıştır. Bauman’ın bu ifadesi bu merkezlere gelen insanların tüketim ve haz alma kavramlarını birleştirmesi ve dini bir geleneğini yapar gibi huzur bulmasından kaynaklanmıştır. Serbest zamanın anlamlarında rahatlama, huzur bulma gibi kavramları, bireyler alışveriş yaparken ya da bu tür mekânlarda sadece vitrinlere bakarken de yaşamaktadırlar. Bununla birlikte bu tür alanlar özellikle de gençler için bir toplumsallaşma amacına da hizmet etmektedir.

Zaman içinde serbest zaman ve tüketim unsurunun daha önemli hale gelmesiyle, bu öğelerin bütünleşmesinin sağlanmasına olanak tanıyan, tüketim araçlarının halka sunulmasına yardımcı olacak mekânlara ihtiyaç duyulmuştur. 19. yüzyılda farklı ticaret eşyalarının halka sunulduğu alanların kurulmasıyla başlayan değişim, günümüzde büyük yapılardan oluşan alışveriş merkezlerinin yaygınlaşmasına kadar dayanmaktadır (18).

Bocock (18)’nin de dediği gibi, gençler kişiler arası iletişimi ve farklı görünüşlerden duyulan hazzı tüketmek için bu mekânlara gelmektedirler. Tüketim unsurunun yanı sıra alışveriş merkezleri bireyler arasında da gösterişin ve statü sağlama amacına da hizmet etmektedir. Buradaki amaç, herhangi bir mekâna gidebildiğini ve buralarda tüketim yapabileceklerini de göstermek olabilmektedir (14).

Serbest zaman ve tüketim kavramlarının bir arada sunulduğu bu mekânlarla birlikte, endüstri devriminden önceki açık alanlarda ve alışveriş sokaklarında yapılan tüketim alışkanlığı, kapalı ve devasa, çok katlı yapıtlara taşınmış ve bünyesinde vermiş olduğu etkinliklerle de farklı bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Önceki

dönemlerde alışveriş eylemindeki sadece satın alma süreci yerini, vakit geçirmek, alışveriş olmasa da eğlence, haz alma ve sosyalleşme imkânlarını da sunmaya bırakmıştır (8). Bu özellikleri ile de serbest zamanlarında kişilere farklı ortamlar sunma ve tüketim davranışında farklı boyutlar kazandırma anlamında önemli bir boyut kazanmıştır. İnsanlara kazandırdığı bu boyutların ötesinde, bireyleri kapalı mekânlara da doldurma özelliğiyle de, endüstrinin gelişmesinden önceki açık alan eylemi olumsuz bir yönde değişmeye başlamıştır.

İlk dönemlerde tamamen ihtiyaçların karşılanması için ortaya çıkan bir davranış olan alışveriş kavramı, insanlara mutluluk veren ve haz almalarını sağlayan bir amaç halini almıştır (14). Kazandırdığı yeni anlamlarla da tüketimi artırarak, kendi kendisinin önemini artıran bir evreye de girmiştir. Bu tür mekânlarda alışverişin dışında, yemek yeme, eğlence, dinlenme ve sosyal etkinliklerin de bulunması, merkezlere yeni anlamlarda kazandırmaktadır.

Alışveriş yapılan alanlarda, önceleri ihtiyaçtan dolayı önemsiz bir davranış olarak görülen alışveriş eylemi, serbest zaman tecrübeleriyle de bütünleşerek gün geçtikçe önemini artıran bir sürece işaret etmektedir. Ziyaretçiler zorunlu olarak harcama yapmadan, serbest zamanlarını etkin bir deneyime dönüştürmekte zorlanmamakta ve sosyalleşme anlamında da görünüşlerini de gözlemleyebilmektedirler. Merkezler ise bu süreçte toplumsal değişimi, serbest zaman deneyimlerini ve gündelik hayatı daha çok insanın gözleri önüne sermektedir (89).

Önceki dönemlerle karşılaştırıldığında zor ve ekonomik olarak zorunlu ödemeyi gerektiren alışveriş eylemi, daha eğlenceli ve mutluluk veren bir etkinliğe dönüşerek serbest zamanların içeriğine de hizmet etmektedir. Bu düzenin sağlanması anlamında daha çok kişiye ulaşmada ve daha düzenli etkinliklerin sunulmasında, bu yerlerde çalışanlar, hem bu tüketim davranışını hızlandırmak için hem de kendilerine bir amaç doğurması anlamında yeni reklam kampanyaları düzenlemektedirler.

Bu şekilde alışveriş, insanların serbest zamanlarında tüketim açısından değerlendirildiğinde bir gösteri yapısına dönüşerek, serbest zamanın anlamları gibi eğlence, rahatlama, serbestlik ve özgürlük içerikleri ile tanımlanmış ve zorunluluktan öte, sosyal bir ihtiyaç olma özelliğinin baskınlığı artmıştır (35). Bu anlamda bu tür mekânlarda yapılan etkinliklerin gözlemlenmesi ve yeniden yapılandırılması anlamında alışveriş merkezlerinde çalışan bireyler, toplumun tüketim davranışlarına tanık olan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür mekânlarda deyim yerindeyse düzenlenen alışveriş etkinliklerinde katılımcılar, etkinlikler arasında seçim yaparken bir kaşif edasında davranmakta ve bu yolla da mekanı bir panayır haline getirmektedirler. Bu yönüyle de alışveriş merkezleri bireylerin karşısına bu tür gösterilerin düzenlendiği ve tüketildiği bir aracı olarak çıkmaktadır. Ve son günlerde alışveriş merkezleri kişilere sunduğu bu fırsatlarla alışverişin serbest zaman etkinlikleri ile aynı anlama gelen tanımlamalarına benzer içerikler barındırmaktadır.

Sonuç olarak serbest zamanın, çalışma zamanının dışında tutulan bir zaman dilimi olarak yapılan tanımlamaları ve özellikle de çalışan bireyler açısından özgürlüğe kaçış yolu olarak değerlendirilişi bize serbest zamanların çalışma zamanından ayrı değerlendirilemeyeceği fikrini edindirmiştir. Çünkü çalışan birey serbest zaman etkinlikleri sayesinde dinlenmekte ve rahatlama, ama yeniden çalışma hayatına üretken bir biçimde devam etmektedir.

Çalışma alanları farklılık göstermekle birlikte gençlerin daha fazla tercih edildiği bazı dinamik sektörlerde, çalışma şekline ve işin yoğunluğuna bağlı olarak çalışan bireyler serbest zaman planlamalarında zorluklar çekmektedir. Bu zorlukların daha çok çalışma yaşamından kaynaklanması, çalışan gençlerin zaman planlamalarını nasıl yaptıkları ve serbest zamanlarını nasıl değerlendirdikleri konusunda merak uyandırmıştır. Literatürde genelde çalışan gençlerin çalışma yaşamına ilişkin yaşadığı sorunların yanı sıra, özellikle de üniversitede öğrenim gören gençlerin serbest zaman etkinlikleri konulu araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırma ise çalışan gençlerin çalışma ortamından kaynaklanan sorunlarının ortaya çıkarılmasının yanı sıra, serbest zaman planlamalarının nasıl olduğunu da sorgulamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM VE GEREÇ

Nitel araştırma insanların ve yaşayış biçimlerinin ayrıntılı ve derinlemesine bir tanımlamasını yapmak, yaşadıkları herhangi bir duruma yüklediği anlamı, olayları, süreçleri kavrayış ve anlayışlarını belirlemek için yapılan bir araştırma yöntemidir. Bu araştırma yönteminde araştırma yapılan bireyler ile görüşmeler yapılarak ve araştırılmak istenen durum içinde gözlem yapılarak elde edilecek olan tüm bilgilerin ayrıntılı, anlamlı ve bütüncül bir resmi ortaya konulmaya çalışılır (59). Bu anlamda nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, durumların yaşandığı gerçek ortamında bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (102).

Görüşmenin, nitel araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olmasının nedeni bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlü olması ve iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı temel almasıdır. Bu yönüyle yazmaya veya doldurmaya dayalı testler ya da anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı ortadan kaldırır (102).

Çalışan bireylerin günlük yaşantılarının önemli bir bölümünü tanımlayan çalışma hayatının serbest zaman planlanmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Bireylerin çalışma temposunun ve çalışma şeklinin, bu zamanlar dışında nasıl ifade edildiği ve bu zamanların kişiler tarafından nasıl kullanıldığı, kullanım şeklinin de çalışan bireyler için önemi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmanın amaçlarının en iyi görüşme yöntemiyle aydınlatılabileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın kuramsal çerçeveye ve içeriğine uygun ölçme aracı kullanılması amacıyla, odak grup toplantıları yapılmasına karar verilmiştir. Odak grup toplantılarında uzman araştırmacı tarafından hazırlanan sorulara verilen ifadelerin benzerliği dikkat çekmiş, yapılan üç odak grup toplantısı yeterli görülmüş ve bu toplantılardan elde edilen verilerle bireysel görüşme formu hazırlanmıştır (Bkz: Veri toplama araçları).

Araştırmanın temel verileri ise Ankara ili genelindeki çeşitli alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerle yapılan bireysel görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Özellikle kaynak çok büyük ve yaygın olduğunda ve sosyal bilimlerde genellikle incelenecek konuların evrenlerinin büyük olduğu düşünüldüğünde kaynağın tümünü incelemek oldukça zordur (11). Bu nedenle alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin sayısı kısıtlı ya da dar kapsamlı olmadığı için, örneklem seçme yöntemine başvurulmuştur (Bkz: Araştırma grubu, Ek 5.).

Araştırma grubuna dâhil edilen çalışan gençler, basit olasılıklı örnekleme yöntemi ile araştırma konusunun özellikleri bakımından homojen olması gerekliliği de düşünülerek Ankara ilinin farklı noktalarındaki alışveriş merkezlerinden seçilmiştir (11).

Bireysel görüşmeler sırasında hazırlanan görüşme formuna katılımcıların verdiği ifadelerdeki farklılıkların azalmasıyla birlikte ise görüşmeler 21 çalışan genç ile sınırlandırılmıştır.

3.1 Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Ankara şehir merkezinde bulunan 6 alışveriş merkezinde çalışan 18-24 yaş arası 21 çalışan gençler oluşturmuştur (Gordion AVM- 3 çalışan, Arcadium AVM- 4 çalışan, Cema AVM- 3 çalışan, Kentpark AVM- 3 çalışan, Armada AVM- 3 çalışan ve Ankamall AVM- 4 çalışan). Araştırma grubunun yaş ortalaması 22,8 dir. Araştırmaya katılan çalışan bireyler 10 kadın ve 11 erkekten oluşturulmuş olup, 3 kişi evli 18 kişi ise bekâr ve ailesi ile birlikte yaşamaktadırlar. Araştırma grubundaki gençlerin yaşadığı ilçelere göre dağılımı Çankaya (7), Keçiören (6) ve Yeni Mahalle (5) olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim durumlarına göre ise çalışanların 9'u lisans mezunu, 4'ü lisans öğrencisi ve 8 i ise ortaöğretim mezunu durumundadırlar. Çalışanların kurum içerisindeki görevleri ile ilgili araştırmacının gözlemleri sonucunda tanımladığı görevleri Ek 6 da sunulmuştur.

3.2 Veri Toplama Araçları

Araştırma, teorik ve uygulama olmak üzere iki aşamadan oluşmuştur: İlk aşamada konuyla ilgili literatür taranarak çalışmanın teorik çerçevesi hazırlanmış ve bu teorik bilgilerden yararlanarak araştırmanın amacı doğrultusunda problemler oluşturulmuş, odak grup toplantı soruları biçimlendirilmiştir.

İkinci aşamada ise araştırmanın problemlerini analiz etmede yararlanılan ve araştırmaya katılan çalışan gençlerin kişisel bilgileri ile ilgili verileri elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgiler Formu” ve bireysel görüşme sorularını oluşturan “Serbest Zaman Kullanımı Görüşme Formu” hazırlanmıştır.

3.2.1 Odak Grup Toplantıları

Çalışmada bireysel görüşme sorularını içeren “Serbest Zaman Kullanımı Görüşme Formu” nu oluşturmak amacıyla 3 odak grup toplantısı yapılmıştır. Toplantılar 22.04.2010 da 7 çalışan bireyle, 11.05.2010 ve 24.06.2010 tarihlerinde 6 çalışan bireyle yapılmıştır. Toplantılar Gordion Alışveriş Merkezi Güvenlik Ofisinin toplantı odasında, 35-42 dk. arasında değişen sürelerde yapılmıştır. Odak grup toplantılarında kullanılan görüşme formu çalışanların çalışma, işe gidiş geliş ve çalışma şekilleri ile birlikte serbest zamanlarını da nasıl planladıkları ve değerlendirdiklerini öğrenmeye yönelik sorular içermiştir (Ek 1).

Odak gruplarda, katılımcılar farklı işyerlerinden ve çalışma pozisyonlarından seçilmiştir. İlk toplantıda 3 yönetici pozisyonunda çalışan, 4 tane de alt kademe pozisyonda çalışan genç ile diğer toplantılarda ise 3 yönetici pozisyonundan, 3 çalışan da alt kademedden seçilmiştir. Toplantılar sırasında, sorulan sorulara verilecek cevaplarda etkileşimde bulunarak yanlı ya da farklı cevaplar verileceği düşünülmüş, gruplar birbirlerini tanımayan çalışanlardan oluşturulmuştur. Bu sayede katılımcıların oluşacak etkileşim nedeniyle bilmeden zarar görmesi araştırmacı tarafından engellenmeye çalışılmıştır.

Odak grup toplantılarında araştırmanın temel veri toplama tekniği olan bireysel görüşmelerde kullanılacak olan görüşme formunda yer alacak soruların oluşturulması ve soruların içeriğinin araştırmanın içeriğine ve kuramsal çerçeveye

uygunluğunun sağlanması amaçlanmıştır. Bu görüşmeler sayesinde elde edilen veriler uzman araştırmacının görüşlerine sunulmuş ve bireysel görüşmeler için görüşme formu oluşturulmuştur.

Odak grup toplantıları sayesinde problemin çözümüne ulaştıracak şu sorulara ulaşılmıştır ve bireysel görüşme formuna eklenmiştir:

- Çalışan gençlerin yaşamlarında işleri ne kadar zamanlarını alıyor? (Günde kaç saat çalışıyorlar?)
- Çalışan gençlerin iş yaşamı dışında kendilerine ait ne kadar serbest zamanları bulunuyor?
- Çalışan gençler, serbest zamanlarında bu etkinliklere ne zaman, nerede, kimlerle ve hangi sürede katılıyorlar?
- Çalışan gençlerin serbest zamanlarında düzenli katıldıkları etkinlikler var mı, eğer varsa bunlar hangi tür etkinliklerdir?
- Çalışan gençlerin çalışma yaşamında serbest zaman etkinlikleri nasıl bir etkiye sahiptir?
- Çalışan gençlerin çalışma şekilleri (vardiyalı çalışma sistemi), serbest zamanlarını nasıl etkilemektedir?
- Çalışan gençlerin çalıştıkları kurum içindeki statüleri serbest zamanlarını nasıl etkilemektedir?
- Çalışan gençler serbest zaman etkinliklerine eğer katılmıyorlarsa ya da katılmıyorlarsa bunu engelleyen etkenler nelerdir?
- Çalışan gençlerin zaman konusundaki beklentileri nedir?
- Çalışan gençlerin ekonomik güçleri serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilemektedir?
- Çalışan gençler uzun süreli serbest zaman etkinliklerinde ne tür etkinlikleri seçmektedir?

3.2.2 Bireysel Görüşmeler

Bireysel görüşmeler araştırılan grupla ilgili duygu ve düşüncelerin konuşma yoluyla daha iyi anlaşılabilirdiği, aynı zamanda ifade edilen duygu ve düşüncelerle

birlikte grubun yaşayış biçimini, nelere göre ve nasıl değiştiği hakkında araştırmacıya daha net fikirler veren yollardan birisidir (11). Görüşmenin diğer bir tanımı ise, önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, karşıdakine soru sorma yöntemiyle yanıtlar alan etkileşime dayalı bir iletişim sürecidir. Bu dinamik yapı, karşılıklı bir etkileşime dayalı bir bağ kurmayı gerektirir. Görüşme sürecinin planlı ve amaçlı olması özelliği ise görüşme tekniğini, bir sohbet olmaktan farklı kılar ve onu hedeflere yönelik planlanmış bir veri toplama çabası yapar. Görüşmede kullanılan soru ve cevap yöntemi de veri toplarken bir ilişkiyi kurma ve veriye ulaşma yolu olarak nitelendirilebilir (102). Bu anlamda araştırmacı görüşülen hedef kişinin kısa ve net cevaplar vermemesini yeniden sorduğu sorularla sağlayabilir. Bunun için Rummel görüşmenin üç temel işlevinden bahseder; olay bulmak, bilgi vermek ve teşvik etmek görüşmenin üç temel işlevi olarak düşünülebilir (83).

Bu anlamda yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde veri toplamak amacıyla kullanılan “Serbest Zaman Kullanımı Görüşme Formu” ile “Kişisel Bilgi Formu”; Gordion Alışveriş Merkezinde 18-24 yaş arası çalışanların oluşturduğu 3 odak grup toplantısı sonunda elde edilen verilerden hazırlanmıştır. Nitel verileri toplamak amacıyla hazırlanan bu görüşme formunda yarı yapılandırılmış 11 açık uçlu soru ile birlikte 22 soru yer almıştır (Ek 2). Nitel veriler, araştırmaya katılan 21 çalışan genç ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonunda elde edilmiştir.

Araştırma grubu, alışveriş merkezlerinden çalışan gençlerden eşit sayıda katılım olmasına dikkat edilerek ulaşılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan çalışanlara ulaşmada, alışveriş merkezlerindeki firmalara bankacılık, yatırım ve finans hizmetleri sunan bir şirkette çalışan anahtar bir kişi aracı olmuştur. Bu kişi alışveriş merkezlerinde kolay iletişim sağlayabileceği firma yöneticileri ile irtibata geçmiş ve araştırmanın konusuna ve içeriğine uygun olacağı düşünülen özelliklere sahip bireylere ulaşılarak, araştırma grubu belirlenmiştir. Alışveriş merkezlerinde bulunan işletmelere bağlı bulunduğu sektörün tanıtımlarını yapmak için iletişim içerisinde olan bu kişi sayesinde alışveriş merkezlerinde çalışan bireylerle iletişime geçme aşamasında sorun yaşanmamıştır.

Aracı kişi araştırmacının öğrencisi konumundadır ve alana yönelik üniversitede lisans eğitimi almıştır. Bu sayede verilerin toplanması sürecinde hem bir

çalışan olarak araştırmacıya destek vermiş hem de alanla ilgili bilgilerini araştırmacı ile paylaşmıştır.

3.3 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemi görüşmedir (102). Araştırmanın verileri serbest zaman etkinliklerine katılan ve katılmayan çalışan gençlerle yapılan yüz yüze görüşmelerde, araştırmacının hazırladığı ve yapılan odak grup toplantıları sonrasında şekillenen yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan bir görüşme formunun uygulanması sonucunda elde edilmiştir. Görüşmeler 15.04.11 ve 12.05.11 tarihleri arasında, bire bir görüşme yöntemi uygulanarak yapılmıştır. Görüşmelerin verimli olabilmesi için sessiz ortamlarda görüşmeler yapılmaya çalışılmış, bu imkân sağlanamadığı durumlarda ise ortak kullanım alanlarının تنها yerleri seçilmiştir. Görüşmelerin zamanları için çalışanların çalışma saatleri dışında molalarında ya da iş yoğunluğunun olmadığı saatler seçilmiş ve görüşmeler 30-49 dk. arasında değişmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların da izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış (18 görüşmede ses kayıt cihazı kullanılmıştır) daha sonra bu görüşmeler 46 sayfalık metin haline dönüştürülmüştür.

3.4 Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve 46 sayfalık metin haline dönüştürülmüştür. İçerik analizi sürecinde ilk aşama “açık kodlama” olmuştur. Bu aşamada görüşme metinleri dikkatle okunmuş ve araştırmanın amacına ve problemin çözümüne yönelik anlamlı olan ifadelere kodlar verilmiştir. Alanla ilgili yapılan diğer çalışmalar da incelenerek, kodlanan tüm veriler anlamlı bir bütün haline getirilmiştir (27,36,37,70).

Kodlanan verilerin anlamlı olarak bir araya getirilmesi ile birlikte “tematik kodlama” aşamasına geçilmiştir. Tematik kodlama sonucunda elde edilen temaların anlaşılabilir olması için alt temalar oluşturulmuş ve ortak temalar altında birleştirilmiştir. Bu aşamada bir bütün içerisindeki kodlar temalandırılmıştır.

Veriler kodlanıp, temalar bulunduktan sonra kodlara ve temalara göre veriler düzenlenip tanımlanmış ve çıkan sonuçlar (bulgular) araştırma sorularıyla ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Kodlamalar araştırmacı dışında rekreasyon alanında ve toplumsal cinsiyet alanında araştırma yapan (doktora düzeyinde) araştırmacılar tarafından da yapılmış ve kodların ortaklığı (homojenliği) sağlanmıştır (59).

Verilerin analizi sonucunda; çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılma amaçları, çalışan gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden sonra hissettikleri ve beklentileri, çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılımlarını etkileyen faktörler şeklinde 3 tema bulunmuştur. Bu temaları destekleyecek veriler ve bunlarla birlikte katılımcıların diğer ifadeleri bulgular bölümünde verilmiş ve tartışılmıştır.

3.5 Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda ortaya çıkan sonuçların gerçekçiliği önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda geçerlik ve güvenirlik araştırmalarda kullanılan iki önemli ölçüttür (11). Kısaca tanımlamak gerekirse geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir, güvenirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilenir (102). Bu bölümde araştırmanın geçerliğinin ve güvenirliğinin sağlanmasında geçilen aşamalardan bahsedilecektir.

Nitel araştırmalarda iç geçerliğin sağlanması için Miles ve Huberman'a göre (102) farklı veri toplama yöntemlerinin kullanılması ve elde edilen verilerin anlamlı bir bütün oluşturması sürecine dikkat çekilmektedir. Bu çalışmada verilerin toplanmasında odak grup toplantıları ve bireysel görüşmeler yöntemlerinden yararlanılmıştır. Belirlenen görüşme türünün gerçekleştirilebilmesi için görüşme formu oluşturulmuştur. Bu formun geliştirilmesi için izlenen aşamalar aşağıda sunulmuştur.

1. Araştırmanın problemleri analiz edilmiş ve bu problemlerin cevaplanabilmesi için ne tür verilere ihtiyaç olabileceği değerlendirilmiştir. Bu

anlamda görüşmede sorulacak sorular görüşülecek bireylerin kolayca anlayabilmesi için açık ve belirgin bir biçimde ifade edilmiş, genel ve soyut sorular olmamasına dikkat edilmiş, kısa cevaplara neden olabilecek soru türlerinden oluşmamasına özen gösterilmiştir. Bununla birlikte görüşme sürecinde toplanacak verilerin derinlemesine olmasını ve zenginleştirilmesini sağlayan önemli etkenler olarak görülen içerikler de zaman kullanımı ile ilgili sorulara eklenerek 12 açık uçlu sorudan oluşan soru havuzu oluşturulmuştur.

2. Görüşme formu alanında uzman öğretim elemanının görüş ve değerlendirmelerine sunulmuş, Gordion Alışveriş merkezinde yapılan ilk 3 görüşme sonrasında katılımcıların tepkileri alınmış ve belirlenen sorulardan araştırmanın amacına hizmet eden en iyi 9 açık uçlu soru seçilmiştir. Yapılan bu görüşmeler analiz sürecinde değerlendirilmemiştir.

Araştırmacının araştırma alanına olan yakınlığı, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplaması, toplanan verileri ayrıntılı olarak rapor etmesi ve görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermesi nitel araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (102).

Araştırma verileri ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, veriler 46 sayfalık metin haline dönüştürülmüştür. Bu sayede katılımcıların araştırmacı tarafından araştırma konusuna yönelik gözlemler görüşmeler yoluyla onaylanmış ve iç güvenirliliği artırılması amaçlanmıştır (61,102).

Odak grup toplantılarının benzer bir araştırma grubu ile yapılması (Bkz: Odak Grup Toplantıları) ile elde edilen verilerin benzer sonuçlar ortaya çıkardığı görülmüş ve yapılan araştırmanın dış geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır (11). Görüşme yönteminin temel boyutları olan görüşme formunun hazırlanması ve test edilmesinden sonra, görüşmeler ayarlanmış, hazırlıklar yapılmış ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların her biri, dikkatle üzerinde durulması gereken, geçerli ve güvenilir veri toplamada oldukça önemli yeri olan aşamalardır (66).

Miles ve Huberman'a (1994) göre içerik analizi yönteminin güvenirliliği özellikle kodlama işlemine bağlıdır. Temaların belirlenmesi ve açık seçik olarak tanımlanması en önemli aşamadır. Temaların yorumlanmalarının araştırmacıdan

araştırmacıya ya da iki farklı zamanda değişmemesi, nesnelliğin bir şartı olan güvenilirliği sağlar. Belgenin değişik araştırmacılara verilerek sağlanan güvenilirlik, aynı belgenin iki farklı zamanda aynı kişilere verilmesinden daha iyi sonuç verir. Bunun nedeni araştırmacılar arasındaki güvenilirlik yüksek olduğunda zaman açısından güvenilirliğin de yüksek olmasıdır (59). Bu nedenle toplanan veriler araştırmacının kendisi ile birlikte 3 ayrı araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve her birinden elde edilen sonuçlar arasında benzerlik sağlanmıştır.

3.6 Veri Toplama Aracının Uygulama Süreci

Araştırmada kullanılan görüşme formu 2011 yılı Nisan ve Mayıs aylarında, araştırmaya gönüllü olarak katılan (Ek-3) 18-24 yaş arası çalışan gençlerle yüz yüze birebir görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler, kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve bu da araştırmacı açısından önemli kolaylıklar sağlamıştır. Öncelikle araştırmacının görüşmenin tamamını not alma sorununu ortadan kalkmış, araştırmacı soru sorma ve dinleme işlevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirmiştir.

Uygulama sonunda araştırmacı etik sorunları gidermek için rapor haline dönüştürülen tüm ham verileri saklamıştır. Bu durum, süreçten sağlanan verilerin önyargılardan, kanılardan, araştırmacının yönelimlerinden ve kaygılarından ne derece uzak olduğunu kanıtlayabilir.

3.7 Etik Konular

Araştırmanın hazırlık aşamasında araştırmacının bağlı bulunduğu kurumun Etik komisyonu tarafından, araştırma süresince kullanılacak olan araçlar ve belgeler incelenmiş ve tekrar araştırmacının kendisine etik açıdan sorun olmadığına dair yazı verilmiştir (Ek 4).

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Buradaki amaç araştırmaya katılan kişilerin kendi rızaları ile araştırmaya katıldıklarının güvence

altına alınmasıdır. Bu anlamda katılımcılara Gönüllü Katılım Formu ve Bilgilendirilmiş Onam formu onaylatılmıştır (Ek 3).

Bununla birlikte araştırmaya katılan araştırmacılar, araştırmanın süreci, elde edilen verilerin ne amaçla ve nerelerde ne şekilde kullanılacağı konusunda ilk önce sözel olarak bilgilendirilmiş ve sonrasında ise kendilerinden Araştırma Sonrası Bilgilendirme Formu' nu onaylamaları istenmiştir (Ek 3).

Verilerin aktarılması boyutunda katılımcıların anonimliğinin sağlanması, kişisel bilgilerinin gizli kalması amacıyla araştırma gurubundaki çalışan gençlerin gerçek isimleri yerine takma isimler kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, verilerin analiz sonuçlarına dayalı bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılma amaçları, çalışan gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden sonra hissettikleri ve beklentileri, çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılımlarını etkileyen faktörler, olarak üç tema üzerinden analiz edilmiştir ve araştırma grubundaki çalışan gençlerin kendi ifadeleri ile desteklenerek sunulmuştur.

4.1 Çalışan Gençlerin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımlarını Etkileyen Faktörler

4.1.1 Çalışma Ortamı

Çalışma Süresi

Toplumda günlük yaşamın büyük bir bölümünde hizmet veren alışveriş merkezlerinin çalışma saatleri oldukça uzundur (15 saat). Araştırma grubunun çalışma saatleri de bu süreye göre düzenlenmekte ve günün çeşitli bölümlerine ayrılmaktadır. Grubun büyük bir çoğunluğu (18 çalışan genç) ortalama günde 8-10 saat arası çalışmaktadır. Üç çalışan genç ise yarı zamanlı olarak günde ortalama 5-6 saat çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Ayrıca çalışma saatlerinin farklı günlerde, farklı saatler (Sabah vardiyası, akşam vardiyası, ya da açılış kapanış vardiyası) arasında yer alması da serbest zaman kullanımını açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır. Bu durum çalışan gençlerin zaman kullarımlarında, kendilerine, sosyal hayatlarına, dinlenmelerine ve ihtiyaçlarını karşılamalarındaki zorlukları kanıtlar niteliktedir (91). Günde ortalama serbest zamanları 2 saat olan ve zorunlu ihtiyaçları için 2-4 saat ayıran araştırma grubunun, bu çalışma şekli serbest zaman planlamasını etkileyen bir faktör olarak görünmekteydi. Cansu(24) bu durumu şu şekilde ifade etmiştir;

“...08:00/22:00 saatleri arasında 3 vardiyamız var. Ben sabah erken 3 öğlen 3 kez geliyorum. Bu iyi birşey aslında, ama düzeni olmaması bazen yorabiliyor sizi.

Hergün sabah kalksam, alışabilirim ama, birgün sabah birgün geç zorlanabiliyorum bazen, çünkü akşam yatma saatlerimi de ayarlayamayabiliyorum. Geç çıktığımda evdeki işlerimi bırakamıyorum ertesi güne, erken çıktığımda da genelde dışardaki işlerime koşturuyorum alışveriş, evin malzemeleri..”

Katılımcıların ifadelerinden çalışma saatlerinin onların gündelik yaşamlarını nasıl olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bu grubun ortak dile getirdiği önemli bir sorun olarak dikkat çekiciydi.

(Nuray-23) “..günde 9 saate yakın çalışıyorum, öğleden önce başlarsam daha fazla zamanım olabiliyor. Ama öğleden sonra gününüz ölüyor. Bir gün de dinlenme günüm var.”

(Emine-21) “..8 saat çalışıyorum. Haftada 6 gün. Hafta sonları biraz uzayabiliyor. Bu da düzensiz olduğu için engel oluyor çoğu zaman. Yani yorgun hissediyorum çoğu zaman. Bu da dışardaki planlarımı olumsuz etkiliyor tabi ki.”

“(Ahmet-24-) “.. 10 saat çalışıyorum haftanın 5 günü. Ancak bir hafta sonu çalışıyorum, diğer izin günüm hafta içi. Bazen bu zamanın yetmediği de oluyor, bazen de fazlasıyla yetiyor. Bu nerde nasıl bir etkinlikte olduğumuza bağlı açıkçası. Mesela arkadaşla buluşmuşsak fazla bile, ancak şehir dışına çıkmışsak yeterli olmayabilir.

Uzun ve düzensiz çalışma saatlerinin günün diğer zamanlarında yaşadığı sıkıntıları artırdığını, Tarık (22) şu şekilde dile getirmiştir;

“...Çalışma saatlerimin dışında da çalışabiliyorum, ya da çalışma saatlerimin içinde ayrılabilirim, bu biraz işin yoğunluğuna bağlı. Shiftlerinizin belirli bir düzende olmaması diğer zamanlarımı etkiliyor tabi ki. Özellikle öğleden sonraki shiftler yoğunlukla da birleşince sizi sarsıyor, ve bu sizi ilk önce dinlenmeye ihtiyacına itiyor.”..

Ayrıca iş dışında zaman kullanımının evdeki sorumluluklar nedeniyle kısıtlandığı da fark edilmiştir. Araştırma grubundaki yedi kadın katılımcının bu duruma yönelik sorunlarını dile getirirken, ikisinin ifadeleri dikkat çekiciydi. Selin

(22, bekâr) çalışan bireylerin evdeki sorumluluklarının da iş dışındaki serbest zaman planlamasını etkilediğini ifade etmiştir;

“Evdeki işler de çok zamanımı alabiliyor bazen. Ama kendime de zaman ayırmaya çalışıyorum tabi ki. Annem her şeyle ilgilenemiyor, ben de ona yardımcı oluyorum çoğu zaman. Ev dışındaki işlerle de ben ilgileniyorum çoğu zaman.”

Cansu (24, evli) de benzer şikayetleri evli olmasına bağlayarak, evliliğin, çalışma saatleri dışında kendisine zorunlu farklı sorumluluklar yüklediğini söylemiştir;

“İşten çıkınca işiniz bitmiyor, evde de işlerim olabiliyor. Yani yemek, temizlik gibi.. yani kim olursa olsun bu değişmiyor. Bunları eşim yardım etmek istese de doğamızda var sanırım.. sorumluluğu ben alıyorum..”

Vardiyalı Çalışma Uygulaması

Vardiyalı çalışma biçiminin çalışan bireyleri serbest zamanlarını dinlenerek geçirme kafesi içine koyduğu söylenebilir. Özellikle görüşmecilerin ifadelerinden uyku saatlerinin zorunlu olarak değiştirilmesinin, onların iş dışı zamanlarında aktif olmalarını engellediğini ortaya çıkarmıştır. Araştırma grubu çalışma sistemleri ile ilgili zorluklarını dile getirmiş ve bunun kendileri için sakıncalarını ifade etmişlerdir.

Aliye (23) ve Tarık (22) çalışma saatlerinin düzensiz olmasının daha çok işe geliş gidiş saatlerinin uyumsuzluğuna bağlamaktadırlar. Bu düzenin günlük yaşamlarındaki olumsuzluklarını şu şekilde ifade etmişlerdir;

“...işe geliş ve gidiş saatlerim değişiyor mesela, bu çok sorun oluyor bana, her gün de sabah gelemiyorum. Tüm günüm ölüyor bazen. Bunun dışında özellikle geç geldiğim zamanlar, geç çıkıyorum, hem gününüz ölüyor hem de yorgun oluyorsunuz..” (Aliye)

“...bazen üst üste 2 gün sabah açılışa geliyorum, ertesi gün geç, sonra tekrar açılış sonraki 2 gün kapatıyoruz. Bu düzen en fazla zorlayan oluyor

beni. Yorgun oluyorum daha fazla, bir de kendime zaman ayıramadığım da olabiliyor, o yüzden gergin oluyorum. Uykusuzluk olabiliyor. Alışmaya çalışıyoruz tabi, önceleri daha fazlaydı. Ama şimdi daha az.” (Tarık)

Vardiyalı çalışma uygulamasının çalışanlar üzerinde fiziksel yorgunluğa ve sosyal yaşama uyumsuzluğa neden olduğu, çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (71). Çalışmadaki katılımcıların da bu çalışma saatleri ile ilgili en büyük şikâyetlerinden birisi olan fiziksel yorgunluk, görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından da gözlemlenmiştir;

(Buğra-22) “.. shiftlerin (çalışma saatleri) düzensiz olması iş yoğun olmasa da yoruyor sizi. Bazı planlarımı da iptal edebiliyorum bunun gibi sebeplerden dolayı. İsteksiz oluyorum, ya da yorgun oluyorum.”

(Hüseyin-24) “.. Yani bedeninizin aslında bi düzene ihtiyacı var ama çalışma hayatı bunu etkileyebiliyor. İşte uyku saatleriniz, dinlenme saatleriniz düzensiz olunca, Buna uyum sağlamak da sorun olabiliyor. Dinleniyorum mesela çoğu zaman uyku saatlerime daha çok etkisi olduğunu düşünüyorum.”

(Ömer-24) “.. gün içindeki işlerinizi de etkileyebilir. Ama bunları yaşarken de bunları tekrar geçiştirebilecek de zamanınız da olabiliyor, sabah geç kahvaltı ya da erken işten çıkma gibi. Ama düzenli bir çalışma saati olmaması, genellikle bünyenizi etkiliyor, bu da etkinliklerinizi tabi.”

Vardiyalı çalışma sisteminde, çalışan bireyler günlük ritimden farklı saatlerde ve alışılmışın dışında bir düzene dâhil oldukları için bazı fiziksel problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bununla birlikte yapılan çalışmalar da kaynak göstermektedir ki Avrupa’da vardiyalı sistemde çalışan her beş bireyden biri, bu çalışma sisteminin getirdiği zorluklar sebebiyle işi bırakmaktadır. Bunlara karşılık, değişen sosyal şartlar, artan gelir düzeyi, işverenin tercihi, teknolojik değişimler, rekabet ortamı gibi çeşitli nedenlerden dolayı gece çalışmak, giderek daha yaygın hale gelmektedir (70). Katılımcıların kullandığı ifadelerden, yaşadığı sorunlar ve çalışma sisteminden nasıl etkilendikleri bu durumu kanıtlar nitelikteydi.

(Ozan-24) “.. düzenli bir çalıştığınız zaman olmadığı için, bu dışardaki durumunuzu da etkiliyor. Yani yorgun olabiliyorsunuz, ya da katılmak istediğiniz bir etkinlik var mesela, ama siz burda oluyorsunuz. Bunu çoğu zaman düzenleyebiliyorum, ancak zorunda da olduğum oluyor. Geç geldiğim zaman erken kalkmaya çalışıyorum mesela, yoksa ertesi gün sorun yaşayabiliyorsunuz, ya da bir sonraki gün.”

(Ceren-24) “.. düzeni olmaması bazen yorabiliyor sizi. Her gün sabah kalksam, alışabilirim ama, bir gün sabah bir gün geç zorlanabiliyorum bazen, çünkü akşam yatma saatlerimi de ayarlayamayabiliyorum. Geç çıktığımda evdeki işlerimi bırakamıyorum ertesi güne, erken çıktığımda da genelde dışardaki işlerime koşturuyorum alışveriş evin malzemeleri falan. Henüz alışamadım buna.”

Sonuç olarak vardiyalı çalışma biçimi araştırma grubunun üzerinde en çok durduğu olumsuz çalışma koşullarından biriydi ve günlük yaşamlarını ve serbest zaman etkinliklerine katılımı da olumsuz etkilediği anlaşılmaktaydı.

Kurum içi Statü

İş dışı zamanların planlanmasında, çalışma saatlerinin programlanması önemli bir etkidir. Özellikle de günün farklı bölümlerine ayrılmış çalışma saatleri verimli bir şekilde serbest zamanların değerlendirilmesinde önemli bir faktördür. Serbest zaman etkinlikleri, sosyal konularla paralel olarak değişik katılım düzeyleri gösterir. Bireylerin kişilik özellikleri ve meslek seçimlerinin yanında, çalışma şekilleri de serbest zaman etkinliklerine katılımında farklılık göstermesine neden olan bir faktördür (29). Araştırmada, iş dışı zaman planlamasının hiyerarşik yapının üstlerine doğru çıkıldıkça daha rahat yapılabildiği gözlenmiştir. Çalışma saatlerinin belirlenebilmesi, sorumlu olunan birimin özelliği gibi etkenler zaman kullanımında farklılıklar yaratabilmektedir.

Araştırma grubunda yönetici statüsünde çalışan gençlerle yapılan görüşmede onların serbest zaman kullanımlarında diğer çalışanlara göre daha rahat oldukları fark edilmiştir:

Ömer (Halkla İlişkiler Md.-24) statüsünün kendisine sağladığı kolaylıkları şu şekilde ifade etmiştir;

“... burdaki işlerinizi sorunsuz hallettiğiniz sürece, yani satış, düzen, çalışanların çalışma saatleri gibi konuları, çok da sorun olmuyor tabii ki.. iş dışı zamanlarda çok etkilemiyor, ama zamanımı planlarken en azından iş saatlerimi de bazen dışarıdaki işlerime göre planlayabiliyorum. İşyerinde çalışma saatlerimi doldurduğum ve işlerin aksamadığı sürece çoğu zaman bana bağlı..”

Ceren (Supervisor-24) ise duruma şu şekilde açıklık getirmiştir;

“... sürekli olmasa da çalışma saatlerimi düzenleyebiliyorum. Çok önemli bir sipariş aldınız mesela, pazarlığı bitirip teslimatı da sorunsuz hallettiğim zaman çıkabiliyorum. Yani bu konuda çok sorun olmuyor. Ama dediğim gibi suiistimal etmemeniz gerekiyor. Çünkü burayı çeviren diğer iş satıştır. Ancak bunda çok aktif değilim.”

Çalışma hayatının yoğun temposundan dolayı diğer zamanlarını planlamakta zorluk çektiğini belirten gençler, iş dışı zaman dilimlerinin azlığından ya da yetersizliğinden yakınmışlardı. Zaman planlaması yapamamalarının sebepleri olarak gösterdikleri uzun ve düzensiz çalışma saatleri yanı sıra örgüt içindeki statülerinin de önemli bir engel teşkil ettiğini söylemişlerdir;

(Aliye-23) “.. yani emir kulu olunca çok olumlu denemez. çünkü saatlerimiz yoğunluğa göre değişiyor. Gün içindeki planı shiftinize göre planlamanız gerekiyor. Böyle olmasa, yani bu zamansızlıkla değil de daha çok işle ilgili ama, akşamları evde erken saatlerde olmayı çok isterdim mesela. Dışarda daha çok vakit geçirmek isterdim. Özellikle de arkadaşlarla daha fazla vakit geçirmek isterdim.”

Diğer kademelerde çalışan gençler ise, statüleri ve zaman planlamaları ile ilgili sorunlarını dile getirmişlerdir;

(Hüseyin-24) “.. çalışma saatlerimi ayarlamam çok mümkün değil, bizim çalışma saatlerimiz yoğun olan saatler, zaten shiftler buna göre ayarlanıyor. Ya da insanların genel olarak çalışmadığı zamanlarında biz çalışıyor oluyoruz. Koordinatör bu konuda biraz daha esnek.”

(Vildan-23) “... müdürümüz yapıyor haftalık saatlerimizi, yani adaletli olmasına dikkat ediyor. Zaten yarı zamanlı çalışıyorum, benim çalışma saatlerim yoğun olduğu saatler. Ama mesela daha tecrübeli olanlarımız var, koordinatörümüz falan, onlarda biraz daha esnek.”

(Veda-20) “... shiftler haftalık ayarlanıyor, shiftinizde değiştirilmesini istediğiniz gün ya da saat varsa kabul edilirse değiştiriliyor, yani talebiniz kabul edilmeyebiliyor. Yani tabi alt çalışan olunca çok da yapabileceğimiz bişey yok. Mesela arkadaşlar arıyorlar, gidemiyorum ya da hafta sonları ailem hep evde ama ben olamıyorum, birçok şeyi aynı anda da yapamıyorsunuz.”

(Hasan-22) “... sabah 8 akşam 22 hizmet veren bir yerde, burada bulunmamız gereken saatler var tabi ki. Çalışma saatlerimizi müdürümüz eşit uygulamaya çalışıyor, yani genellikle onlar belirliyor çalışma saatlerimizi. Biz de diğer zamanlarımızı ona göre planlıyoruz.”

Yönetici statüsünde olan ya da olmayan tüm grup üyelerinin, zamanlarını istedikleri gibi düzenleyemediklerini söyleyebiliriz. Bununla birlikte, yönetici sınıfın çalışma saatlerini düzenlemede diğer gruba göre daha esnek oldukları anlaşılıyordu.

4.1.2 Ekonomik Güç ve Serbest Zaman

Etkinliklere katılımı ekonomik gücün etkili olduğu, bazı katılımcıların katıldığı etkinliklerin, bir diğerinin katılmak istediği etkinlik olduğu ve her iki grubun belirttiği bu etkinliklerin benzer olması ise, çalışan gençlerde serbest zaman etkinliklerine katılımı ekonomik güce bağlı bir ayrımı ortaya çıkarmıştır. David Downes (6) işçi sınıfı gençleri arasında serbest zaman etkinliklerine katılımı fırsat eşitliği bulunmadığını ve bunun rekreasyonel etkinliklere katılımı hayal kırıklığı yaratan bir sınıf ayrımı yarattığını ileri sürmüştür. Buna yönelik olarak Mahmut (23) ve Ömer (24) nin ifadeleri konuya açıklık getirmektedir;

“...daha fazla spor yapmak isterdim...zevk demek para demek çoğu zaman, mesela spor merkezi dedim, iyi bir spor merkezi bütçemi aşıyor mesela, onun dışındakileri de merkezde spor yapmanızın bir anlamı kalmıyor. Çünkü bazı zamanlarda paramın yetmediği oluyor.” (Mahmut).

“...arkadaşlarla planlar yaparız sık sık, dışarıya çıkarız ya da evde toplanırız. Bunun dışında eşimle birlikte üye olduğumuz bir spor merkezi var, haftanın 4 günü ordayız. Ayda bir şirketin toplantıları olur ve bu şehir dışında olur, bunu başka planlara da dâhil edebiliyoruz...” (Ömer).

Serbest zaman etkinliklerinde ekonomik bir baskının ve tüketim araçları kullanma zorunluluğunun olmamasına rağmen (89), araştırma grubu tarafından serbest zaman etkinliklerinde ekonomik güç kısıtlayıcı bir etken olarak görülmektedir. Görüşler gençlerin ekonomik güçle serbest zaman etkinlikleri arasında ilişki kurduğunu, ekonomik gücün önemini vurguladıklarını göstermektedir.

Selin (23) ve Vildan (23) ifadelerinde, günlük yaşam içinde katıldığı etkinliklerden daha farklı etkinliklere katılımları konusunda yetersiz ekonomik güçlerinin etken olduğu gözlemlenmiştir.

“..ekonomik olarak daha iyi olmak isterdim, Kendi kazandığın parayı harcamak zevklidir tabi. Hep kendi zevklerime harcardım. Ne biliyim yani daha çok kıyafet alırdım. Şehir dışına çıkardım. Bu çok yapmak istiyorum gezmek görmek amaçlı. Yapmak istediğim şeyleri yapamıyorum çoğu zaman..”

“.. zaten yaptığım etkinliklerde bütçemi ayarlayarak zaman geçiriyorum. Mesela her geziye katılamıyorum. Ayda bir ya da iki, bu artabilir tabi ki. Geçtiğimiz günlerde bi dalgıçlık eğitimine katılmak istedim. Ama imkanım olmadı, ha bunu şimdi değil de daha sonra belki yapabilirim. Ama engellediği oluyor tabi ki.”

Katılımcılardan Ahmet (21)'in ise ekonomik gücün önemini uzun süreli serbest zaman etkinliklerine katılımında daha çok hissettiği fark edilmiştir;

“...günlük şeylerde çok değil ama, bazen bütçenizi ayarlayarak katıldığım ya da istediğim şeyler oluyor tabi ki. Mesela tatile ailemle gitsem de kendimde de para olması gerekiyor. Çünkü kendiniz için de bir şeyler yapmak istiyorsunuz. Ya da kendim de belki gitmek isterim ama çok zor. Şehir de dışarıya çıkmak bile az da olsa harcama yapmanızı gerektiriyor.”

Serbest zaman etkinliklerine katılımında dışsal etken olarak ifade edilen ekonomik gücün (77) araştırma grubunun da etkinliklere katılımlarında etken olduğu görülmektedir. Günlük serbest zaman etkinliklerine katılımında da çalışanların ekonomik sorunları dile getirdikleri gözlemlenmiştir;

(Buğra-22) “.. mesela hobi için ekstra para ayırmanız gerekir. Ya da arkadaşlarla marketten içecek alıp parkta oturup sohbet etmek yerine, bir kafeye gidebilirsiniz yani bu her zaman olan bişey değil de örnek veriyorum. Ya da mesela akşamları dışarıya çıkmak, bunları düşünüyorsunuz tabi ki.”

(Beril-21) “...akşamları yürüyüş yapıyorum arada sırada yürüyüşten öte, mesela doğa yürüyüşlerine katılmak isterdim. Biraz ekonomik yönünü de düşünmek gerekiyor tabi ki...”

Araştırma grubunun serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik sorunlarla yüz yüze kaldıkları ve bunun katılımı engelleyici bir etken olduğu anlaşılmıştır.

4.1.3 Cinsiyet

Birçok araştırmada kadının ev içi rol ve sorumluluklarının serbest zamanlarını verimli bir şekilde planlamalarını engellediği ve kadının etkinliklere

katılımda serbest zamanın anlamlarından birisi olan eşit katılım hakkı ile uyuşmadığı görülmektedir (2,32). Araştırma grubundaki kadın katılımcılardan Selin (23) ve Cansu (24), medeni durumun önemine dikkat çekerek, evdeki sorumlulukların kendilerine yönelik zaman planlaması yapmada engel oluşturduğunu belirtmişlerdir.

“.. Çünkü dediğim gibi evde de sorumluluklarım var. Ama evin erkek çocuğu olsaydım keşke diyorum bazen... ya da evdeki işlerim farklı olurdu. Temizlik, yemek ne bileyim yani bunlar gibi şeyler..”

“.. daha çok alışveriş için zaman harcayabilirdim, ya da daha çok tatile, şehir dışına çıkmak isterdim. Yalnız da tatil yapmak isterim mesela, paranız da var sa çok daha fazla şey yapabilirsiniz tabi ki. Evliyseniz bu biraz sıkıntı yaratabilir ama.”

Buna ek olarak kadın çalışanların daha çok sosyal etkinliklere, erkek katılımcıların ise spor etkinliklerine katıldıkları gözlemlenmiştir. Süzer üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada, kadın öğrencilerin spor etkinliklerine katılımının erkeklere oranla daha az olduğuna dikkat çekmiştir (90). Bu anlamda araştırma grubundaki kadın katılımcılar için cinsiyetin spor etkinliklerine katılımda önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Ahmet (24) ve Ceren (24) in ifadeleri konuya açıklık getirmiştir;

“Spor yapıyorum fırsat buldukça.. Sadece eşimle yaptığımız etkinliklerimiz var. Bunun dışında, arkadaşlarla halı saha maçı yaparız. Hafta sonu sabahları yürüyüşler yaparım, mümkün olduğu kadar yerleşim dışını seçiyorum bunun için.” (Ahmet).

“..arkadaşlar buluşur dışarı çıkarız, yani yemek ya da kahvaltılarda arkadaşlarla buluştuğumuz oluyor. Nadir de olsa bunu yapmaya çalışıyorum. Bunun dışında sinema ya ve tiyatroya gidiyoruz. Evde vakit geçiriyorum çoğu zaman..” (Ceren).

4.2 Çalışan gençlerin Katıldıkları Serbest Zaman Etkinlikleri ve Çalışan Gençler için Önemi

4.2.1 Serbest Zaman Etkinlikleri

Rekreasyon etkinlikleri, bireylerin serbest zamanları içerisinde, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçen çalışmalarının etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla katıldıkları çeşitli aktiviteleri içermektedir (96). Bu anlamda, araştırmada da gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden fayda sağlamayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. Çalışan gençlerden 8 kişi serbest zaman etkinliklerinde ilk olarak sosyal etkinlikleri tercih ettiklerini, 6 kişi ise entelektüel etkinlikleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte 5 çalışan ise serbest zaman etkinlikleri olarak fiziksel aktivitelere katıldıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal etkinlikler; aile ve arkadaş etkinlikleri, partiler, toplantılar gibi etkinlikleri; entelektüel etkinlikler kişisel gelişime yönelik araştırmalar ve süreli yayınlar takip etme, kitap okuma ve seminerlere katılma gibi etkinlikleri; fiziksel etkinlikler ise yürüyüş, halı saha ve spor merkezi kapsamındaki etkinlikleri kapsamaktadır (95).

Araştırma grubu, yoğun çalışma temposunun ve işin özelliklerine, çalışmanın hedefine bağlı olarak insanlarla kurulan yoğun iletişim üzerlerindeki etkilerini daha çok bireysel ve evde yaptıkları entellektüel etkinliklere katılarak gidermeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu etkinliklerin ise genelde müzik dinleme, kitap okuma olduğu görülmektedir;

(Osman-24) "... Öncelikle dinlenmeliyim. Yani dinlenmeden bir şey yapmayı çok istemiyorum. Günün farklı saatlerinde çalıştığımız için bünyemiz karışıyor açıkçası. Yani bi düzenli çalışma saatimiz yok. O yüzden bünyeyi aşırı yoruyor. O anlamda kendime zaman ayırıyorum. Daha çok dinlenirken kitap okurum, müzik dinlerim..."

(Ceren-24) "...işten çıkınca yani eve gidersem, dışarda bir işim yoksa en az 1 saati dinlenmeye ayırıyorum, bu sırada müzik dinlerim, beni çok rahatlatıyor. Dışarda olursam bu gecikebiliyor yani."

(Tarık-22) “.. Yalnız kalmayı seviyorum, yani kafayı dinlemek hoşuma gidiyor. Kitap okuyorum bu zamanlarda da. En çok rahatlatan şeydir beni. Yürüyüş de yapıyorum arada.”

Serbest zamanın anlamlarından birisi de etkinliklere katılan bireylerin bu deneyimlerini farklı bireylere aktarmasını sağlayarak toplumsal faydayı artırmasıdır (39). Serbest zaman etkinliklerine katılımın bireylerin kendilerine sağladığı yararlarla birlikte toplumsal işlevleri de önemli boyuttadır (16). Bu işlev, özellikle sosyal etkinliklerle çalışan bireyin dinlenmesine ve eğlenmesine olanak sunarken, diğer yandan da toplumsal gelişmeyi de ifade edebilir. Bu bağlamda gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinin, onların sosyalleşmesine de katkı sağladığı söylenebilir. Bu çalışmada da serbest zaman etkinliklerinin, katılımcıların çalışma yaşamının stresini atmada ve başkalarıyla etkileşime girmede fırsat tanıdığı görülmüştür.

(Ozan-24) “... yani daha çok rahatlamak için, kendim ya da arkadaşlarla olduğumda kendimi iyi hissediyorum. İş yaşamında zorluklarla karşılaşıyorsunuz, ya da ailenizde. Bu durumları bunların dışındaki zaman ve kişilerle atmaya çalışıyorum daha çok.”

(Hasan-22) “... mahalleden arkadaşlarla buluşuyoruz genellikle mahalle de ya da dışarda. Maç falan yapıyoruz. Akşamları bizim ordaki parkta sohbet falan ederiz. Halı saha maçlarımız çok olur. Maçlarımız hem çekişmeli hem de eğlencelidir.”

Ceren (24)'nin de spor dışındaki etkinliklere genellikle arkadaşlarıyla katıldığını belirtmesi, çalışma saatlerinin dışındaki bu etkinliklerin, sosyalleşmeye olan katkısına işaret etmektedir;

“...genellikle eşim ve arkadaşlarımla birlikteyim, onlarla daha çok bir şeyler yapıyorum. Yalnız kalmıyorum zaten çok fazla. Spor yaparken belki. Ama arkadaşlarla bir şeyler yapmak daha iyi hissettiriyor bana.”

Spor etkinliklerinin stresi azalttığı ve insanın mutlu olmasına katkı sağladığı bilinmektedir (Acar &Acar, 1999). Spor, Ahmet (24) için, özellikle tercih edilen bir

etkinlikti ve grupla yapılması, sporun serbest zaman etkinliği olarak sosyal ve psikolojik etkinlik boyutunu göstermekteydi;

“..bu zamanların dışında rahatlamak en doğrusu, stresimi de azaltıyor özellikle spor yapmak. Arkadaşlarla yaptığımız maçlardan sonra yorgun olmama rağmen çok pozitif hissediyorum açıkçası.”

Serbest zaman etkinliklerine katılımın çalışan bireyleri üzerindeki yararları ile birlikte düşünüldüğünde, bireyin gündelik yaşamına daha aktif devam etmesini sağladığı görülmüştür.

4.2.2 Serbest Zaman Etkinliklerinin Çalışan Gençler İçin Çalışma Hayatında Önemi

Çalışma hayatı, çalışan bireylerin özgürce davranmalarını çoğu zaman engellemekte, baskıcı ve zorlayıcı bir etki altına almaktadır. Buna karşılık serbest zaman ise özgürce hareket etmeyi, bireyin kendince planlayabildiği zaman dilimini temsil eder. Bu durumda serbest zamanlar çoğu zaman çalışma hayatının vermiş olduğu olumsuz etkilerden kaçışı çağrıştırmaktadır. (60). Bu anlamda çalışan bireylerin fiziksel etkinliğini sürdürebilmesi için çalışma dışında kalan zamanlarında katıldığı etkinliklerin önemini vurgulamak gerekmektedir. Araştırma grubunun serbest zaman etkinliklerinin çalışma hayatlarına olumlu yansımaları bu çalışmada da belirlenmiştir. Özellikle iş performanslarının artmasında önemli katkıları olduğu Vildan (23) ve Ozan (24) ’nin görüşlerinden anlaşılmaktadır.

“...Serbest zamanlarımda yaptığım şeyler bana iyi hissettiriyor. İyi hissetmek de tüm ilişkilerimi etkiliyor. Yani burada mesela, bazen müşteri beni boğuyor, bazen de onu tolere edebiliyorum. Bunun gibi etkileri var tabi ki.” (Vildan).

“..etkinliklerden sonra işinize rahat başlıyorsunuz, yani hoş gerçi günün sonuna doğru olumsuz şeyler artsa da, iyi başlamak performansınızı artırıyor. Ya da günün sonunda bir planınızı yapmak bile size iyi hissettiriyor. Bunun gibi şeyler..” (Ozan).

Serbest zaman etkinliklerinde kişinin özgür olması, kararlarını kendi isteği doğrultusunda uygulaması günlük yaşam içinde de kişiler arası iletişimde büyük rol oynamaktadır (86). Bu anlamda Ceren (24) ve Buğra (22) nın ifadelerinde çalışma yaşamında en çok etkinin ilişkiler olduğu gözlemlenmiştir;

“...işimiz insanlarla ilgili, Gülüyüz çok önemli, eğer agresif ya da gergin olursanız siz kaybedersiniz çünkü, diğer türlü hem maddi hem manevi kazanırsınız. Bunun için iş dışında ilgilendiğim şeylerin beni mutlu etmesine dikkat ederim. Aile içinde de öyledir benim. Rahatlatacak ve beni mutlu edecek şeyleri yapmaya çalışırım. Mesela yemek yapmak gibi. Bunlar güzel şeyler.” (Ceren).

“...Şimdi bizde insanları ikna edebilmek önemli, yorgun falan olmamak lazım. Mümkün olduğu kadar enerjik ve güler yüzlü olmak gerekiyor. İş dışında güzel şeyler yaptığımda bu güzel yansıyor tabi ki işime, iletişim daha rahat oluyor yani performansım artıyor bir nevi, gün sonuna doğru biraz düşüş oluyor ama yine olumlu yani.” (Buğra).

Yönetici statüsünde çalışan Cansu (24) işindeki başarısının büyük bir oranda serbest zaman etkinliklerine katılımından kaynaklandığını ifade etmiştir;

“...Reklam işinde yaratıcılık önemli bence. Bunun için kafanızın rahat olması gerekiyor. Pazarlama taktikleri ya da ne bileyim promosyonlar, bunları insanlara sunarken iyi düşünmeniz gerekir. Bazen tıkanıyorum oluyor, ama düşündüğümde arkadaşlarla olduğumda, spor yaptığımda ya da yani sevdiğim beni rahatlatan şeyleri yaptığımda güzel ürünler çıkarabiliyorum tabi ki. İlişkilerimi de etkiliyor. Firmanın genel toplantılarında, bunu yüzünüzden anlayabiliyorlar.”

Araştırma grubunun, iş yaşamındaki zorlukları serbest zaman etkinliklerine katılmanın verdiği olumlu hislerle aştıklarını belirtmeleri nedeniyle; iş yaşamında başarılı olabilmelerini bir anlamda etkinliklere katılmaya bağladıkları sonucuna varılmıştır;

(Vildan-23) “...basitmiş gibi görünüyor iş ama, yani kasada sipariş alıp arkaya söylüyorum, ama güler yüz önemli yine de, gergin ya da agresif falan

olmamalısınız. Ne biliyim, yani etkiliyor işimde de, çünkü rahat geliyorum mesela o zamanlardan sonra, ya da akşam arkadaşlarımla olmuşsam, daha bi eğlenceli olabiliyorum, espriler falan yapabiliyorum belki müşterilere...”

(Fulya-24) “...pozitif olmak her etkinliğinizi, ilişkinizi etkiler. Burda insanlarla yüz yüzeyiz. Hem onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz satış yapmakla birlikte, bir şey almasalar da memnun bir şekilde ayrılmalarına önem gösteriyorum. Bu iş dışındaki alışkanlıklarımdan. Severek de yaparsanız, her gelişme sizi mutlu ediyor işyerinde de.”

(Ozan-24) “.. iş dışındaki zamanlarımda yaptığım şeyler tabi ki rahat hissetmemi sağlıyor. Burda rahat ve aktif bir şekilde çalışmakla, yorgun agresif çalışmak arasında tabi ki fark var. Başka firmalarla görüşmeler yapıyorum, pazarlık aşaması çok sıkıntılı mesela, bundaki başarıyı olumlu hissetmeme borçluyum çoğu zaman.”

Bulgulardan da anlaşılacağı üzere çalışma hayatının vermiş olduğu olumsuzlukların, serbest zaman etkinlikleri ile olumlu kazanımlara dönüştürüldüğü ve bu kazanımların da çalışan gençlerin çalışma hayatında olumlu etkilere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3 Serbest zaman Etkinliklerine Katılma Amaçları

Günlük çalışma ve diğer zorunlu aktivitelerin, kişinin hissettiği sıkıcı ve rutin eylemlere dönüşmesi, serbest zaman etkinliklere katılımda önemli bir amaç olarak karşımıza çıkmakta ve bu etkinlikleri yaşamın önemli bir parçası haline getirmiştir (86,95). Yoğun çalışma temposunun ve çalışma şekline bağlı olarak (iletişim, zorunlu dinamizm vs) karşılaşılan problemlerin olumsuz etkilerini üzerinden atma yolu sağlayan serbest zamanlar, katılma amaçları ile de bireyler üzerindeki yararlarını doğrulamaktadır. Etkinliklere katılma sebeplerine ilişkin araştırma grubundaki çalışan gençlerden 8 i yoğun çalışma temposunun ve çalışma süresince karşılaştıkları zorlukların vermiş olduğu yorgunluk etkisini gidermek için dinlenme amaçlı etkinliklere katıldıklarını, 7 çalışan ise daha çok mutluluk verici olduğunu

ifade etmişlerdir. Bununla birlikte 4 çalışan ise stresli bir çalışma yaşamının olduğunu ve etkinliklerin bu sıkıntıları giderici özellikle olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma grubu, serbest zaman etkinliklerine daha çok çalışma hayatının ve günlük rutin hayatın kendilerinde yarattığı olumsuz hisleri ortadan kaldırmak amacıyla katıldıklarını belirtmiştir;

(Ahmet- 21) “... sevdiğim şeyleri yapıyorum bu vakitlerde. Bu beni mutlu ediyor, bunun için daha fazla zaman ayırmaya da çalışıyorum beni mutlu eden şeyleri yapmak için.”

(Buğra-22) “...çalışmak başlı başına bi zorunluluk ve bu durum sizi kasabiliyor çoğu zaman, stres, insanlarla uğraşmak falan yorucu oluyor gün içinde. O yüzden sizi rahatlatıyor bunlar. Akşam kuzenimle balkonda çay içmek ve biraz sohbet etmek bile stresinizi alıyor valla. Dinç hissediyorum eve geldiğimde ayrıca. Mesela gergin olduğumda kız arkadaşımınla basit şeylerden tartışabiliyoruz, ama mesela bi yürüyüşten sonra ya da arkadaşlarla buluşmadan sonra sorun da çıkmaya biliyor.”

Tekin ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada serbest zaman etkinliklerine katılımda günlük rutin aktivitelerin dışına çıkma ve rahatlama amacı önemli bir neden olarak görülmüştür (93). Bu çalışmanın bulguları da çalışan gençlerin etkinliklere katılma amacı olarak sevilen aktivitelerde bulunmanın kendilerini rahatlattığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

4.3.1 Serbest Zamana Yönelik Beklentiler

Uzun Süreli Serbest Zaman Planlamaları

Çalışan bireylerin yıl içinde yapamadığı, yapmak isteyip zaman bulamadığı etkinlikler için uzun süreli serbest zamanlar büyük bir fırsat doğurmaktadır. Kent yaşamına uyum sağlamış bireylerin, kişisel ihtiyaçları ve planlamalarına yönelik

beklentileri sınırsız olmakla birlikte, birbirlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu beklenti ve değişim durumu, bünyesinde çalışma hayatı dışında kalan zamanlar için de benzer özellikler barındırmaktadır. İnsan yaşamında yaşam döngüsünü etkileyen pek çok faktör veya durum olduğu kabul edildiğinde bireyin ihtiyaçlarının bu dönemlere göre farklılaşacağı ortadadır (53). Görüşmelerden, uzun süreli serbest zamanlar planlanırken genellikle şehrin ve çalışma hayatının vermiş olduğu baskıdan kaçmak ve rahatlamak amacıyla, yaz dönemlerinde sahil kentlerinin tercih edildiği ve ancak yapılan planlamaların benzerliği dikkat çekmektedir.

Kurumunda yönetici statüsünde çalışan Ceren (24) uzun süreli serbest zamanlarını değerlendirirken planlı davranmadığını;

“... daha çok tatile gitmek istiyorum, ailemle imkânlarımız doğrultusunda deniz olan bir yere gitmeyi her yıl bekliyorum açıkçası. Bunun dışında uzun süreli farklı bir etkinlik düşünmedim hiç.”

sözleriyle belirtirken, aynı statüde çalışan Ozan (24) ise yıl içinde yapamadığı etkinliklere yönelik planlar yaptığını belirtmiştir;

“...tüm bir yıl gözlediğiniz bir zaman tatiller. O yüzden tatilde denizi olan yerleri seçiyorum. Sadece o tarz da değil aslında. Burada etkinlikler oluyor geziler, doğa yürüyüşleri falan. Onlara katılıyoruz yine arkadaşlarla. Yani zamana ve nasıl olduğuma göre değişiyor.”

Farklı statülerde çalışan gençler ise bu konuda şu şekilde görüşlerini belirtmişlerdir;

(Osman-24) “... genelde denize tatile gidiyorum arkadaşlarla, son 3 yıldır arkadaşlarımla yapıyorum, öncesinde ailemleymdim. Her durumda tatili tercih ederim tabi ki. Çünkü her şeyden uzaklaşıyorsunuz, iş, sabah kalkma, zorunluluklar gibi, Bunlar olumsuz etkiliyor sizi. O yüzden tatil bunların hepsine yetiyor.”

(Nuray-23) “...yani tabi ki ilk düşündüğüm şey buralardan kaçmak. Tatile gidiyorum genelde. Ailem ya da arkadaşlarımla tatil yapmalıyım kesinlikle.”

Lisans öğrencisi Fulya (24)'nın da farklı bir planlamada olmadığı gözlemlenmiştir.

“... o zamanlar tatil yapmaya çalışıyoruz tabi ki. Çünkü 1 yıl boyunca çalışıyorsunuz, okula gidiyorsunuz ve bu süre içinde deniz yok hayatınızda, O yüzden denizi ve sahili seçiyorum tabi ki.”

Özetleyecek olursak; uzun süreli serbest zaman etkinliklerine yönelik beklentilerin çalışan gençlerde benzer olduğu ve bu beklentilerin kent yaşamında hem çalışma hem de diğer etkinliklerin geçirilmesinin, çalışan bireyleri yaşadıkları şehirden başka bir yere yönlendirdiğini söylemek mümkündür.

Ekonomik Beklentiler

Ekonomik durum, etkinliklere katılımı etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmıştı. Buna ek olarak zaman planlamalarını farklılaştıran önemli beklentilerden de sayılmaktaydı. Serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik beklentilerin aynı zamanda birer kimlik göstergesi olarak ifade edilmektedir. Birey katıldığı ya da katılmak istediği etkinliklerin ekonomik yönünü bireysel olarak kimlik kazanma amacıyla ve farklı bir marka ifade etme anlamına da kullanmaktadır (90). Buna bağlı olarak Emine (21) spor etkinliğinin ekonomik yönüne dikkat çekmiştir;

“Burda görüyoruz mesela, spor merkezleri ile ilgili şeyler. Spor yapmak çok güzel bişey. Bunu spor merkezinde yapmak isterdim.”

Buna ek olarak Osman (24) ve Veda (21) daha az çalışmanın ve ekonomik olarak daha güçlü olmanın uzun süreli serbest zaman etkinliklerine katılımlarını olumlu yönde etkileyebileceğini düşünmekteydiler;

“...Daha fazla spor yapmak isterdim. Ya da evde daha çok vakit geçirip müzikle ilgilenmek isterdim. Arkadaşlarımla daha fazla vakit geçirirdim. Yani çok şey var yapılacak.. piknik yapmayı da seviyorum mesela, arkadaşlarla şehir dışına gidip çok daha fazla zaman harcayabilirim. Daha az dinlenirim belki de o zaman. Bütçemin el verdiği kadarıyla birçok şey

yapmak isterdim. Çünkü bazı zamanlarda paramın yetmediği oluyor.” (Osman).

“..kayak yapmayı çok istiyorum son günlerde, ama maddiyat da önemli, aslında zamandan çok daha fazla param olmasını isterdim. Her hafta sonu şehir dışına çıkardım, tatillerimi daha uzun geçirirdim ya da, merak ettiğim gitmeyi istediğim çok yer var. Buralara gidip haftalarca oraları gezmek isterdim. Bunlar maddiyata bağlı çünkü...” (Veda)

Bu anlamda çalışmanın bulguları, serbest zaman etkinliklerinde ekonomik boyutun hem kısıtlayıcı özelliğini hem de beklentiler anlamında bireysel kimlik kazanma amacını ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak, çalışan gençlerde hem çalışma süresine hem de çalışma şekline ve amacına bağlı olarak serbest zaman etkinliklerine katılımını etkileyen faktörlerin olduğu, özellikle de vardiyalı çalışma uygulamasının günlük ritimlerini olumsuz etkileyerek serbest zamanlarını dinlenerek geçirmeye ittiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte çalışma saatlerinin düzenlenmesi ile ilgili olarak kurum içi statünün de zaman planlamasından önemli bir etken olduğu sonucuna varılmıştır. Toplumsal yapı içerisinde kadının rol ve sorumluluklarından dolayı etkinliklere katılımında cinsiyetin önemli bir rol oynadığı, katılan etkinliklere bakıldığında ise kadınların spor etkinliklere vakit ayıramadığı görülmüştür. Ekonomik gücün ise çalışan gençlerde etkinliklerin farklılaşmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Serbest zaman etkinlikleri olarak araştırma grubunun genel olarak sosyal etkinlikleri (arkadaş toplantıları, grup aktiviteleri, sinema tiyatro) seçtiği görülmüştür. Buna ek olarak bireysel olarak kitap okuma, müzik dinleme etkinlikleri çalışan bireyler olarak gençlerin dinlendirici özelliğini ön planda tutarak katıldıkları etkinlikler olarak belirtilmiştir. Çalışan gençlerin etkinliklere katılımlarında en önemli sebepleri çalışma hayatının vermiş olduğu olumsuzluklardan kurtulmak olduğu ve etkinlikler sayesinde yeniden iş hayatında kendilerini daha iyi hissettikleri anlaşılmıştır. Katılımcılar etkinlikler sayesinde özgür ve rahat hissettiklerini ve bu hislerin işyerindeki performanslarını artırdıklarını belirtmişlerdir. Serbest zaman

etkinliklerinin bu amaç ve işlevi sayesinde de uzun süreli serbest zaman planlamalarında kent yaşamında uzak sahil kentlerinin tercih edildiği de araştırma sonucunda elde edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Teknolojik gelişmeler, günümüz modern toplumlarında, çalışma koşullarının iyileştirilerek gündelik yaşamı farklılaştırma çabalarına hız kazandırmıştır. Özellikle ekonomik verimliliğin artması, serbest zamanları tüketme etkinliklerinin çeşitlendirilmesine yol açarken, bu gelişmeler yeni etkinlik mekânlarını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda alışveriş merkezlerine de serbest zaman tüketim alanları olarak yeni anlamlar yüklediğini söyleyebiliriz. Bu çalışma; alışveriş kavramının serbest zaman ve tüketim boyutlarıyla bütünleşmesi ile birlikte, topluma günün uzun saatlerinde hizmet sunan yeni mekânlar olarak, burada çalışan gençlerin zaman ve serbest zaman kullanımı üzerine bir araştırma yapma gereğinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir çalışma nedeni de, çalışan gençlerle ilgili yapılan bir çok çalışmaya karşılık, serbest zaman etkinliklerine özellikle alışveriş merkezlerinde uzun süreli çalışan gençlerle ilgili yapılmış bir çalışmanın bulunmayışıdır. Günümüzde toplumsal kurum olma özelliği taşıyan, toplumsal beklentileri karşılamayı hedefleyen serbest zaman etkinlikleri, bu nedenle, çalışan gençlerin yaşamında sorgulanması gereken bir araştırma konusu olarak düşünülmüştür. Serbest zamanlar, araştırmada; serbest zamanların, nasıl planladığı, bu zamanlar içinde hangi etkinliklere katıldığı, çalışma yaşamına yansımaları üzerinden tartışılmıştır.

Araştırma grubunun çalışma saatleri incelendiğinde; araştırma grubunun büyük bir çoğunluğunun, günün 8-10 saatlik kısmını çalışarak geçirmeleri ve yoğun çalışma temposu nedeniyle, çalışma saatlerinin ve zorunlu ihtiyaçları için kullandıkları zamanın birleşmesi sonucu serbest zamanlarını verimli planlayamadıkları ortaya çıkmıştır. Alışveriş merkezlerinde çalışan araştırma grubunun uzun çalışma sürelerinin, vardiyalı çalışma koşullarının zaman kullanımlarını olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Araştırma grubunun, çalışma sonucunda, kendi yaşamlarında serbest zamanlarında fazla etken olmadıkları görülmüştür. Bu bağlamda, çalışma saatlerinin ve sürelerinin araştırmada, genelde zaman kullanımını olumsuz etkileyen koşullar olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmada, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin de serbest zamana iş dışı anlam yüklemelerine karşılık, serbest zaman etkinliklerinin iş yaşamına ilişkin yeniden yapılanma sürecini etkileyen bir durum olduğu sonucuna bu çalışmada da varılmıştır. Günün farklı saatlerinde çalışan bireylerin yeniden üretim için kendilerine sunulan serbest zaman hakkının (51), araştırmada çalışan gençlerin günlük yaşamdaki diğer yararlarıyla birlikte, çalışma saatleri içinde ve çalışma hayatı için kullandıkları gözlemlenmiştir. Bunun günümüz çalışma sisteminin serbest zamanlara yüklemiş olduğu anlamın bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Serbest zaman etkinliklerinin çalışan bireyi zorunlu iş yaşamından sonra dinlendiren, rahatlatan ve yenileyen özellikleri (39) bu çalışmada da gençler tarafından benimsenmiştir. Bununla birlikte, çalışan gençlerin gönüllü katıldıkları etkinliklerin çalışma yaşantılarına yansımaları beklemeyi ummaları, Pronovost (77)'un, serbest zamanların çalışma zamanlarından ayrı düşünülmemesi gerektiği anlayışını destekler niteliktedir. Bu araştırmanın sonuçlarına benzer olarak Fischer ve arkadaşlarının (37) 67 vardiyalı çalışan bireye yönelik yaptıkları çalışmada da, çalışan bireylerin etkinliklere katılımlarında günlük vardiyalı çalışma saatlerinin etkinliklere katılımlarını olumsuz etkilediğini, bununla birlikte serbest zaman etkinliklerinin günlük zorunlu ihtiyaçlarını düzenlemede olumlu yararları olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Serbest zaman etkinliklerine katılımında etkinliklerin olumlu etkilerinin yanı sıra, katılan etkinliklerde bireyin kendisini ifade etme çabasının önemli olduğu ifade edilmiştir (90). Araştırma grubunun, serbest zamanlarına yönelik beklentilerine bakıldığında, alışveriş yapmanın kendilerini iyi hissettirdiğini, bir spor merkezinde spor yapmanın ayrıcalıklı olacağını düşündükleri ve ekonomik boyutun önemli olduğu etkinliklere daha fazla katılma isteklerini belirtmeleri, Süzer' in bu ifadesini doğrular niteliktedir. Hunnicutt (44) da benzer şekilde, serbest zamanın, birey tarafından ekonomik faktörler dikkate alarak seçilen bir zaman bölümü olarak tanımlamaktadır.

Bireylerin işe gidiş geliş zamanlarının planlanması, çalışma hayatına hazırlık olarak belirtilmiştir (12). Bu zamanlar, çalışan bireylerin çalışma süresi dışındadır. Ancak, alışveriş merkezlerinde çalışan bireylerin günlük ortalama 2 saatini aldığı

düşünüldüğünde önemli bir boyutta olduğu kabul edilmelidir. Araştırmada işe gidiş - geliş saatlerini planlama konusunda farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Gruptan bazıları, işe gidiş geliş saatlerinin kısa olmasının kendilerine ayırdıkları zamanın artmasını sağladığını ve kendilerine ayırdıkları zamanın arttığını, bazıları ise işe gidiş geliş zamanının uzun olmasının serbest zamanlarının verimli kullanmaya engel olduğunu belirtmişlerdir. Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin özellikle işe gidiş geliş ve mola saatlerinin kendileri dışında düzenlenmek zorunda oluşu, DeGrazia'nın "saat zamanı özgür olamaz" görüşüyle örtüşmektedir (9). Buna yönelik olarak, günlük aktivite planlamalarında, çalışma saatleriyle bağlantılı olan zaman düzenlemeleri, etkinliklere katılımı kısıtlamaya yol açtığı ve serbest zaman etkinliklerinin çalışma hayatından özgürlüğe kaçış tanımlaması ile ters düştüğünü söyleyebiliriz. Araştırma grubunun bu zamanları planlaması ister çalıştıkları şirket tarafından isterse kişinin kendisi tarafından yapılsın, saat zamanının çalışan gençler için serbest zaman etkinliklerini kısıtlayan bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Günlük yaşamda özellikle ibadet saatlerinin belirlenmesi amacıyla mekanikleşen zaman kavramı, çalışma yaşamını da kısır bir döngü içine sokmuş ve etrafını sınırlarla çevrelemiştir (12). Bunlarla birlikte çalışma dışı zaman da saat dilimleri ile ifade edilmiş ve serbest zamanın çalışma dışı zaman olarak tanımlanmasının ilk temelleri belirmeye başlamıştır. Aslında çalışma zamanına yönelik yapılan planlamalar çalışan gençler için serbest zaman etkinliklerine katılmalarına fırsat gibi görünmekle birlikte, daha çok çalışma için hazırlık, çalışma hayatına uyum ve yeniden yapılanma gibi anlamları da içermektedir. Bu durum karşımıza günümüzde, zamanın, çalışma yaşamı (zamanı) ve çalışma dışı zaman olarak düzenlenmesiyle karşımıza çıkmaktadır (29). Bu anlamıyla çalışma yaşamı ve serbest zaman ayrımının, aslında yine birbiri ile iç içe olduğu açıkça görülmektedir. Buna ek olarak serbest zamanın günün özgürce düzenlenebilen ve planlanabilen tanımı (82) araştırma grubu açısından ele alındığında, günün büyük bir bölümünün çalışma saatlerini belirleyen üst sınıf yöneticiler tarafından yapıldığının ve bu sonuca bağlı olarak çalışan gençlerin zaman planlamalarının kısıtlandığı sonucu ile farklılaşmaktadır. Weaver (100) bu konuyla ilgili olarak serbest zamanların çalışan bireyler tarafından tam anlamıyla özgürce planlanamadığı ve bununla birlikte serbest zamanları, çalıştıkları kurum tarafından düzenlenen zamanların dışında

değerlendirilebilecek bir zaman dilimi olarak belirtmiştir. Çalışma yaşamında üretimde devamlılığı sağlayan ve çalışan bireylere tanınan serbest zaman hakkının, çalışma hayatının gerekliliği olan üretimi garanti altına alma çabası (54), alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerde serbest zamanlarındaki etkinlik türü beklentilerinin çalışma yaşamına olumlu yansımaları beklentisi olarak araştırmada karşımıza çıkmıştır.

Araştırmada, çalışan gençler tarafından serbest zaman etkinliklerine katılımı, daha fazla serbest zamanın gerekli olduğu ve ekonomik gücün önemli olduğunun düşünüldüğü ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmalarda, bireylerin serbest zaman etkinliklerinde, kolay ulaşılabilir etkinlikler yerine güçlü ekonomik konum gerektiren etkinliklere yönelik beklentileri olduğu görülmüştür (34,90) Bu araştırmada da, çalışan gençlerden bazılarının spor yapma isteğini spor merkezi bünyesinde planlaması, bazılarının yeni yerler görme ihtiyacı duyması, diğer bir kısmının ise dalgıçlık, kayak gibi etkinliklere katılma isteği, bu çalışmalarla benzerdir. Özellikle gençlerin katılmak isteyip de katılamadığı etkinliklerin ekonomik olarak bir güç gerektirdiği görülmektedir. Çalışan gençlerin ekonomik güçle serbest zaman etkinlikleri arasında ilişki kurduğunu ve günlük yaşam içinde katıldığı etkinliklerden daha farklı etkinliklere yönelik beklentileri konusunda ekonomik güçlerinin yetersizliğinin etken olduğu gözlemlenmiştir. Bu etkinliklere katılımı, çalıştığı şirket içindeki statüsünün ve dolayısıyla da gelirlerinin etkili olduğu görülmektedir. Serbest zaman etkinliklerine katılımıdaki farklılaşmaya ise serbest zaman etkinliklerinin karlı bir sektöre dönüşmesinin (77) ve bu sektörde pazar payını artırmak isteyen kuruluşların rekabetinden dolayı oluşan karlı ve dinamik alanın (16) yol açtığı düşünülmektedir. Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, spor merkezleri, kayak tesisleri ve sahil kentlerinde yapılan etkinlikler (dalgıçlık, yelken vs) çalışan gençler tarafından ekonomik olarak zorlayıcı güçte olan etkinlikler olarak değerlendirilmiştir.

Gençlerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinde; sosyal etkinliklere büyük oranda katılımın olduğu ortaya çıkmıştır. Daha sonrasında ise kişisel gelişim etkinlikleri ve fiziksel etkinliklere katılımın tercih edildiği görülmüştür. Serbest

zamanın çalışma hayatının baskıcı, zorlayıcı ve rutin özelliklerinin tersine, özgürlük, rahatlama ve sınırları olmayan anlamları (96), araştırma grubundaki çalışan gençlerin etkinliğe katılma amaçlarında çok belirgin gözlenmiştir. Serbest zamanlar içinde etkinliklerin görüşmelerde mutluluk verici, dinlendirici ve sıkıntı giderici olarak çalışan gençler tarafından tanımlanmasının, çalışma yaşamı içindeki karşılaştıkları zorluklardan kaçışı temsil ettiği ve yeniden yapılanma anlamı taşıdığı düşünülmektedir. Göktaş ve Çolak (38) yapmış oldukları çalışmada serbest zaman etkinliklerine katılımda çalışanların çoğunluğunda dinlendirici, rahatlatıcı, iş stresinden uzaklaştırıcı bir etkisi olduğunu belirlemişlerdir. Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin çalışma koşullarına bağlı olarak sosyal etkinliklerde daha çok pasif etkinlikler tercih ettiği görülmektedir. Çalışma yaşamlarında çıkan problemlerden dolayı çalışan bireyler serbest zamanlarında edilgen davranışlara itilmekte ve daha çok meta tüketimi ve gösteri izleme gibi pasif etkinlikleri tercih etmektedirler (39). Toplumun serbest zaman etkinliklerine katılımını belirleyen bu amaç, çalışan gençlerde serbest zaman etkinliklerinin sosyalleşme boyutunda daha çok kendini göstermiştir. Serbest zaman etkinliklerinin amaçlarından birisi de, etkinliklere katılan bireylerin sosyalleşme deneyimlerini yaşamaları ve farklı bireylere aktarılmasını sağlayarak toplumsal faydayı artırmasıdır (39,96). Araştırma grubunun çalışma özelliklerinden birisi olan müşterilerle kurulan birebir ve yakın ilişkiler, serbest zaman etkinliklerinde de kendini göstermiştir. Çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerinde bu ilişkiyi, gündelik yaşamlarında daha çok iletişim içerisinde olduğu insanlarla olma yönündeki tercihleri ile tanımlamışlardır. Serbest zaman etkinliklerine yönelik olarak, çalışan gençlerdeki sosyal etkinliklere katılma amacının alışveriş merkezlerinde çalışan bireylerin topluma sunduğu sosyalleşme olanağının bir yansıması olarak düşünülmektedir. Bu anlamda çalışan bireyler, modern çalışma hayatının öngördüğü şekilde serbest zamanlarını değerlendirmekte ve çalışma hayatında üretken bir biçimde varlığını sürdürmektedir (97).

Gençlerin serbest zaman etkinliklerinde fiziksel olarak aktif oldukları etkinliklere yönlendiği yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (79,90,93,94). Yapılan analiz sonucunda araştırma grubunun katıldıkları etkinliklerinden yürüyüş yapmak, koşmak, halı saha maçı yapmak gibi türleri ile sportif etkinliklerin, gençler için sosyal etkinliklerle birlikte tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Serbest zaman

etkinliklerinin bedensel olarak aktif olmayı gerektiren etkinlikler içermesi, özellikle de gençlerle yapılan çalışmalarda gün geçtikçe artmaktadır (17). Gençler sahip oldukları fiziksel aktivite yeteneklerinden dolayı daha fazla fiziksel aktivite ve sportif etkinliklere katılma eğilimindedirler (58). Yapılan çalışmalar da göstermektedir ki, fiziksel egzersiz içeren etkinliklere katılım, bireyin kendini gerçekleştirmesine ve bedensel olarak sağlıklı kişilerin artmasına katkı sağlamaktadır (74). Araştırma grubu tarafından serbest zaman etkinliklerinin sağlık boyutu her ne kadar önemsenmese de, fiziksel aktivitenin çalışan gençler için önemli olduğu ve sportif etkinliklerin sosyal etkinliklerden sonra, ikinci bir etkinlik türü olduğu fark edilmiştir.

Araştırma gurubunun etkinliklere katılımına ilişkin engellerde, ekonomik faktörün ve çalışma yaşamına ilişkin koşulların (çalışma şekli, süresi vs.) etkili bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Sabbağ ve Aksoy' un yapmış oldukları çalışmada ekonomik yetersizliklerin etkinliklere katılımı engellediği, Tekin' in yaptığı çalışmada ise ekonomik durumun etkinliklere katılımı farklılıklar yarattığı sonucu, araştırmanın sonuçlarını da destekler niteliktedir (85). Serbest zaman konusundaki beklentilerde ya da etkinliklere katılımı, bireyin toplum içindeki yetki ve sorumlulukları önemli bir etken durumundadır. Tüm toplumların özellikle de cinsiyetlerin davranışlarını farklı yönere kanalize ettikleri ve farklı örüntülerle bu farklılığı bildirdikleri görülmektedir (5). Bu kavramlardan birisi de serbest zamanlardır (2). Toplumsal cinsiyet ve zaman kavramında ilk toplumsal çalışmalarda 20. yüzyılda kadınların çalışma ortamlarındaki güç ilişkileri ve hiyerarşik yapılanmaları konu edinmiştir. Bununla birlikte yapılan sosyal ve kültürel gözlemlerinin sonucunda Foucault (1976) zaman kavramının toplumsal yapılar anlamında önemli bir yer tuttuğunu ifade etmiştir (2). Çalışma hayatını da içeren toplumsal alanlardaki özerklik, yerleştirme ve bütünleştirici hareketler, kentsel serbest zaman bağlamında kadının konumunu analiz etmeye yönelik olmuştur (99). Bu anlamda, toplum içerisinde kadının, değişen konumuna karşılık kendisini iyi hissedebileceği alanlardan birisi olarak serbest zamanlarında katıldıkları etkinlikler de gösterilebilir (99). Çalışmanın sonuçlarına göre ise çalışan gençlerden kadın katılımcıların sosyal etkinliklerde gündelik yaşamına ve çalışma hayatına yönelik olumlu yapılanmaları hissettikleri görülmüştür. Ülkemizdeki durum açısından

değerlendirdiğimizde ise, serbest zaman etkinliklerine katılımında kadınların içinde yaşadığı kültürel ve sosyal faktörlerin de deneyimleri açısından etkili olduğu söylenebilir. Koca, Henderson, Aşçı ve Bulgu (56)'nın Türk toplumundaki kadınlarla yapmış oldukları çalışmalarda, kadınların eğlence amaçlı serbest zaman etkinliklerine katılımlarında aile sorumlulukları, zaman ve ekonomi olanakları gibi kısıtlamaların önemini ortaya koymuşlardır. Bulgu, Koca ve Aşçı (22) ile Bulgu ve Koca (23)'nin alt kesimden kadınların gündelik yaşamında serbest zaman kullanımına yönelik çalışmalarında ise, bu kesim kadınlar için bu etkinliklerin, hayatlarını planlamaya, evden kaçışa, stresten uzaklaşmaya, kendine ait bir mekânda kendini özgür hissetmelerine fırsat tanıdığını göstermiştir.

Bu çalışmada, alışveriş merkezlerinde çalışan bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımını olumsuz etkileyen faktör olarak özellikle de kadınların, kendilerine yüklenen ev içi ve ev dışındaki yetki ve sorumlulukları nedeniyle spor etkinliklerine daha az katılım gösterdikleri düşünülmektedir.

Serbest zaman etkinliklerinde ekonomik bir baskının ve tüketim araçları kullanma zorunluluğunun olmadığına yönelik görüşler (89), alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine katılımlarında ekonomik gücün engelleyici bir faktör olarak karşımıza çıkması ile çelişki yaratmaktadır. Serbest zaman etkinliklerine katılıma yönelik beklentilerde ekonomik gücün etkili olduğu bir ayırım gözlemlenmiştir. Downes (1966) nin öne sürdüğü işçi sınıfı gençlerin etkinliklere katılımlarındaki fırsat eşitliğinin olmaması durumu, Bourdieu' nın kültürel sermaye kavramının içerdiği sosyal eşitsizlikle açıklanabilir. Bourdieu kültürel sermayenin birikimi olarak orta ve üst sınıf değerlerinin, sadece okul içinde değil, beğeni ve zevklerin sunulduğu toplum içindeki birçok etkinlikle öğrenilebilen hüneler bütünü olduğunu ileri sürmüş, bununla birlikte bireyin toplumsallaşma süreci içinde farklı gruplara dâhil olma durumunun sahip olduğu kültürel değerler ve birikiminin (eğitim belgeleri, lisanslar) yönlendirdiğini ifade etmiştir (6). Bu anlamda çalışan gençlerin serbest zaman etkinliklerine yönelik beklentileri incelendiğinde, katılmak istenen etkinliklere zaman kullanımından öte ekonomik gücün daha fazla kolaylık sağlayabileceği yönündeki bulgular, topluma sunulan etkinliklerin toplumun her kesimine ulaşamayabileceği yönündeki durumu (34,76) doğrular niteliktedir.

Bununla birlikte serbest zaman etkinliklerine yönelik beklentilerin eğitim seviyelerine göre de farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda Sağcan'ın (86) ve Özdağ ve arkadaşlarının (72) serbest zaman etkinliklerine katılımında eğitim seviyesinin etken olduğu konusundaki görüşünün, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerde farklılık yaratmadığını söyleyebiliriz. Sağcan, Özdağ ile arkadaşları, yeni yerler ve yeni şeyler görme arzusunun eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak arttığını, eğitim seviyesinin etkinliklere katılımında önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Grubun katıldıkları etkinlikler incelendiğinde, alışveriş merkezlerinde çalışan gençler arasında katılımlar açısından benzerlik bulunduğu dikkat çekmektedir. Gençlerin çalışma şekillerinin ve etkinliklere katılma amaçlarının benzerliğine karşı, ekonomik konumlarının ve özgürlüklerinin, eğitimden farklı bir sonuç ortaya çıkardığı görülmüştür.

Çalışma hayatının, araştırma grubundaki çalışan bireylerin özgürce davranmalarını çoğu zaman engellemekten öte baskıcı ve zorlayıcı etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak günümüzde serbest zaman ile ilgili çalışmaların birçoğu çalışma hayatı, iş doyumu, tükenmişlik gibi kavramların serbest zaman etkinlikleri ile nasıl farklılaştığı üzerinedir (63,75,80). Bu durumda serbest zamanlar çoğu zaman çalışma hayatının vermiş olduğu olumsuz etkilerden kaçışı çağrıştırmaktadır. Araştırma grubundaki çalışan gençlerin serbest zaman etkinlikleri sonrasında rahatlamalarıyla, aslında çalışma hayatına ve çalışma hayatının gerektirdiği üretim süreci için yeniden yapılandığı bir özgür alanın yaratılmış olduğu (60), bu araştırma çerçevesinde görülmüştür. Bu anlamda, araştırma grubu için serbest zamanın yine onların çalışma hayatı için gerekli ve yararlı bir zaman dilimi olduğunu söyleyebiliriz.

Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin vardiyalı çalışma sisteminden olumsuz etkilendiği sonucu ortaya çıkmış ve bu olumsuzluktan serbest zaman planlamalarının da etkilendiği gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalar da göstermektedir ki günün farklı bölümlerinde çalışan bireyler, günlük olağan ritimden farklı çalıştıkları için bir takım olumsuzluklar yaşamaktadırlar (37,71). Alışveriş

merkezlerinde topluma sunulan hizmetler, hizmet sunulan kesimin normal çalışma saatlerinin dışında yapılması ya da toplumda gündelik yaşam içinde geniş bir süreci içermesi, çalışanların vardiyalı olarak görevlerini planlamalarını gerektirmektedir. Bu gereklilik, toplumun sürekli ihtiyaç duyduğu mal ve hizmet üretiminin, gelişen teknolojiyle de hızla değişen üretim donanımının biran önce yerine yenisinin konulması zorunluluğundan da kaynaklanmakta (46), çalışma saatlerinin süreleri bu tempoya uyacak şekilde düzenlenmektedir. Ancak bu çalışma şekli zaman içinde bazı örgütsel ve bireysel problemleri de beraberinde getirmiştir. Alışveriş merkezinde çalışan gençlerin zorunlu ihtiyaçlarını karşıladığı ya da etkinliklerini planladığı zaman dilimlerinin olumsuz etkilendiği bu araştırmanın temel sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmıştır. Parker (1979)' ın çalışan bireylerin çalışma koşullarına bağlı olarak daha çok pasif etkinlikleri tercih edeceği yönündeki görüşünü destek nitelikte, çalışmada pasif etkinliklerin tercih edildiği ve bunda vardiyalı çalışmanın etkisi olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sisteminin neden olduğu bu sorunlar, iş hayatının verdiği olumsuzluklarla da birleşince çalışan bireyler serbest zamanlarını daha çok dinlenerek geçirmektedirler. Araştırma grubundaki bazı gençler çalışma şekillerinin kendilerini daha çok dinlenmeye yönlendirdiğini ya da uyku saatlerinin farklılaşmasından dolayı uyku problemleri yaşamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Alışveriş merkezlerinde çalışan bazı gençler ise vardiyalı çalışma sistemi ile ilgili yaşadıkları olumsuzluklara rağmen bazı etkinliklerin kendilerini iyi hissettirdiğini belirtmişlerdir. Bu farklılığın ortaya çıkışında çalışan gençlerin etkinliklerden sonraki hislerinin kendilerine sağlayacağı yararların bilincinde olarak etkinliklere katılmalarının önemli rol oynadığı söylenebilir.

Araştırma grubunun ast-üst ilişkileri, daha çok çalışma saatlerinin düzenlenmesi anlamında kendini göstermektedir. Çalışma saatlerinin düzenlenmesi, özellikle vardiyalı çalışma sisteminde önemli bir durum olarak görülmektedir. Araştırma grubunun günlük vardiyaların ayarlanmasında ise statülerin farklılığı önemli bir rol oynamıştır. Böylece saat zamanına bağlı olan serbest zamanın planlanmasında, alışveriş merkezlerinde çalışma saatlerini düzenleyen birim ya da statülerin önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür (9).

Sonuç olarak, serbest zamanın çalıřma yařamıyla birlikte dūřunūlmesi gereklilięi, birbirleri ile i içe geçmiř kavramlar olduęunu ve serbest zamanın olumlu anlamlarının çalıřma yařamıyla birlikte dūřunūldūęinde de bir zıtlık yarattıęını sūylemek mūmkündür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışan gençlerin, zaman planlamaları ve serbest zaman etkinliklerine katılmalarının ele alındığı bu çalışmada; alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerden oluşturulan araştırma grubunun, serbest zamanlarında ve bu zamanlar dâhilinde katıldıkları etkinliklerin, onların yaşamlarında mutlu ve özgür olmalarına katkı sağladığı; serbest zaman etkinliklerinin verdiği bu tatminin, gençlerin çalışma yaşamlarının yeniden üretiminde de önemli olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, çalışma saatlerinin ve sürelerinin, toplumda yaygın olan zaman kullanımı ile farklılık göstermesi, araştırma grubunun serbest zamanlarını planlamada yaşadığı zorluklar olarak araştırmada ortaya çıkmıştır.

Araştırma bulguları, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zamanlarına istedikleri gibi anlamlar yükleyemedikleri, bu zamanı, çalışma ve zorunlu ihtiyaçları dışında kalan zaman olarak tanımlamalarından çıkarılmıştır. Araştırma grubunun serbest zamanlarındaki etkinliklere katılımlarında tüketim isteğinin ve buna bağlı olarak ekonomik gücün etkili olduğu ifadelerinden, serbest zamanın yararlarını yaşamlarındaki diğer alanlardan daha çok yine çalışma yaşamlarına taşıdıkları anlaşılmaktadır. Çalışan gençler özellikle katılmak isteyip de katılamadıkları etkinliklerde ekonomik boyutun önemli bir engel olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışma saatlerinin fark edilemeyen diğer yönünün ise, işe gidiş geliş ve işe hazırlık saatleri olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma grubunun işe gidiş geliş ve işe hazırlık saatinin günlük ortalama 2 saat olduğu sonucuna varılmıştır. Bu zaman diliminin uzun ya da kısa oluşunun araştırma grubunun serbest zamanlarını etkileyen bir zaman dilimi olarak kabul edildiği görüşü beklenen bir sonuç olmakla birlikte, çalışanlar için işe uyum ve çalışma için yeniden yapılanma gibi anlamının daha az benimsendiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Alışveriş merkezlerinde alışveriş kavramının önemli bir boyut kazandığı sosyal etkileşim, araştırma grubunun en fazla tercih ettiği etkinlik türü olan sosyal etkinliklerde daha çok gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, çalışma hayatının vermiş

olduğu olumsuz hisleri atmaya yönelik bireysel etkinlikler ve her ne kadar sağlık boyutu araştırma grubu tarafından görmezden gelinse de, stres atmak, rahatlamakla birleştirilen fiziksel etkinlikler, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin katıldığı diğer etkinlik türü olarak karşımıza çıkmıştır. Evde kitap okuma, müzik dinleme, kişisel becerileri içeren etkinlikler (maket yapma, müzik aleti çalma) bireysel etkinliklerden çalışan gençlerin en çok tercih ettiği etkinlik türleridir. Fiziksel etkinliklerde daha çok yürüyüş, halı saha maçları ve hafif tempolu koşu etkinlikleri tercih edilen etkinlikler olarak karşımıza çıkarken, günlük yaşam içinde katıldıklarından farklı türdeki etkinlik beklentilerinin de (kayak, dalgıçlık, doğa sporları vb.) yine ekonomik boyutu gözden kaçmamıştır. Onlar, bu tür etkinliklerle çalışma yaşamlarını daha verimli ve etkili olarak sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Araştırma grubundaki çalışan gençlere serbest zaman etkinliklerin vermiş olduğu rahatlama ve dinlenme hissini çalışma hayatına olumlu yansıması, bu etkinliklerin üretim sürecinin yeniden yapılanmasına ve sistemin sürdürülmesine katkı sağladığı görüşünü destekler niteliktedir. Çalışmada araştırma grubunun katıldığı serbest zaman etkinliklerine katılımı gelirlerine göre belirgin bir farklılık olmamakla birlikte beklentilerinde bir farklılık yarattığı gözlenmiştir. Buna karşı, eğitim düzeyinde bu farklılıklarla karşılaşılmanın, tersine bir benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Serbest zaman etkinliklerine katılımı bu benzerliklerin araştırma grubunun ortak özelliği olan ekonomik özgürlüğe sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Vardiyalı çalışma sistemi, araştırma grubunun serbest zamanlarını verimli bir şekilde planlamalarına engel olabilecek önemli bir etken olarak çalışmada karşımıza çıkmıştır. Düzensiz çalışma saatlerinin neden olduğu olumsuz etkiler, çalışan gençleri serbest zamanlarında daha çok dinlenmeye, bazı serbest zamanlarında ise pasif izleyici türündeki etkinliklere yönlendirdiği gözlemlenmiştir. Vardiyalı çalışma sisteminin gerektirdiği çalışma saatlerinin planlanması konusunda ise, kurum içi hiyerarşik yapılanmanın yukarılarına doğru çıkıldıkça bu çalışma şeklinin olumsuz etkilerinin azaldığı fark edilmiştir.

Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin çalıştıkları alışveriş merkezlerine göre (müşteri popülasyonu, gözde mekân olup olmaması vs.) farklılık göstereceği

düşünülmesine rağmen, araştırmada, farklı alışveriş merkezlerinde çalışan araştırma grubundan, benzer veriler elde etme dışında bir fayda sağlanmamıştır. Bununla birlikte toplumda farklı alanlarda, farklı çalışma şekillerinde her toplumsal kesimden çalışan gençler üzerinde de serbest zaman etkinliklerinin öneminin çalışılması gereği, bu araştırma sonuçlarından çıkarılmıştır. Çalışan gençlere yönelik yapılacak olan çalışmalarda, bu bağlamda, özellikle araştırma grubunun benzer koşullarda çalışanlar arasından oluşturulmasının, o alanda çalışan gençlerin zaman planlaması ve serbest zaman etkinliklere katılımlarını, sorunlarını anlamak açısından daha yararlı olacağını bu çalışma bize düşündürmüştür. Ayrıca bu çalışmada bireylere ulaşım anlamında kolaylık sağlanması bakımından aynı ortamda çalışan gençlerle çalışılması da diğer bir öneridir.

Kentsel yaşamın bir parçası haline gelen alışveriş merkezleri, uzun çalışma süreleriyle, kişilere hem tüketim hem serbest zaman etkinliği olarak farklı ortamlar sunan ve dolayısıyla tüketim davranışına da farklı anlamlar yükleyen, modern toplumun önemli ortamlarından biridir. Buna karşı, bu merkezlerde çalışan bireylerin, günün büyük bir bölümünde topluma hizmet sunarken, kendi serbest zamanlarını planlayamadıkları buna bağlı olarak da serbest zamanlarında etkinliklere katılımlarında bu merkezlerin çalışma sürelerinin, önemli sınırlayıcı bir etken olduğu sonucuna bu çalışmayla varılmıştır.

Çalışan gençler için serbest zaman etkinliklerinin önemi çalışma hayatında daha çok kendini göstermiştir. Bu anlamda çalışan gençlere serbest zaman etkinliklerine düzenli katılım olanaklarının sağlanması, “başlı başına bir zorunluluk” olarak ifade edilen çalışma hayatına verimli bir şekilde devam etmede yararlı olacağı kanısı edinilmiştir. Çalışmada en önemli eksiklik, görüşmelerde, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin yaşamlarında, bu etkinliklere ayırdıkları kesin zaman dilimi ile daha çok bu etkinliklere düzenli olarak, katılıp katılmadıkları konusunda beklenen açıklamaların belirlenememiş olmasıdır. Bu eksikliğin de yine onların çalışma koşullarının düzensizliğinden kaynaklandığı bilinmektedir. Bu eksikliğini önlemede, araştırmacı, bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda, çalışan gençlere yönelik düzenli olarak katılabilecekleri etkinlik ortamlarının yaratılarak, serbest zaman etkinliklerinin bu grup için önemine ulaşılabilir görüşündedir.

KAYNAKLAR

- 1- Acar, B. ve Acar, Z. (1999). *Stres ve Başaçıkma Yolları*. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- 2- Aitchison, C. (2003). *Gender and Leisure: Social And Cultural Perspectives*. London: Routledge.
- 3- Akdemir, A. (2004). *İşletmeciliğin Temel Bilgileri*. Çanakkale: Biga İ.İ.B.F. Yayınları.
- 4- Akış N., İrgil E., Pala K. ve Aytekin H. (2004). Gemlik ıraklık Eğitim Merkezinde Okuyan ocukların alışma Koşulları ve Sosyal Sorunları. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 17, 15-20.
- 5- Arıkan, G. (1997). Ataerkillik Kavramıyla İlgili Sosyolojik Tartışmalar. *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (1-2), 1-24.
- 6- Arun, Ö. (2009). Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2009 8(1), 77-100.
- 7- Avcı, K. ve Pala, K. (2004). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde alışan Araştırma Görevlisi ve Uzman Doktorların Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 81-85.
- 8- Aydoğın, F. (2000). *Medya ve Serbest Zaman*. İstanbul: Om Yayınları.
- 9- Aytaç, Ö. (2002). Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 231–260.
- 10- Aytaç, Ö (2006). Tüketimcilik ve Metalaşma Kısı kacında Boş Zaman. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 27-53.
- 11- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- 12- Bammel, G. ve Bammel, L. L. (1992). *Leisure and Human Behavior*. London: William C. Brown Publication.
- 13- Barrett, C. (1957). The Philosophy of Leisure. Tom Winniffrith and Cyril Barrett. (Ed.). *Annals of the American Academy of Political and Social Science* (1989) (1-3). Basingstoke: Macmillan.

- 14- Bauman, Z. (1999). *Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar*. (Ümit Öktem, Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınevi. (1986).
- 15- Beneton, P. (1991). *Toplumsal Sınıflar*. (Hüsnü Dilli, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları. (1973).
- 16- Benington, J. ve White, J. (1992). Leisure Services at a Crossroads. Benington, J. ve White, J. (Ed). *The Future of Leisure Services* (1999) (1-36). London: Longman.
- 17- Biddle, S., Sallis, J. ve Cavill, N. (1998). Young and active?. London: Health Education Authority.
- 18- Bocock, R. (1997). Tüketim (İrem Kutluk, Çev.). Ankara, Dost Kitapevi Yayınları. (1988).
- 19- Bozbeyoğlu, S. (2002). Eskimeyen Toplum Bilimci Zola. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21 (19), 9-17.
- 20- Bryman, A. (1999). The Disneyization of Society. *Sociological Review*, 47, 25-47.
- 21- Bucholtz, M. (2002). Youth and Cultural Practice. *Annual Review of Anthropology*, 31, 525-552.
- 22- Bulgu, N., Koca, C. ve Aşçı, H. (2007). Gündelik Yaşam, Kadın ve Fiziksel Aktivite. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 167-181.
- 23- Bulgu, N. ve Koca, C. (2009). The Importance Of Leisure Time Physical Activity Participation In Turkish Lower Class Women's Life. *16.th. International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IASPEGW) World Congress*, 15-19 July, 2009, Cape Town, South Africa.
- 24- Bull, C., Hoose, J. ve Weed, M. (2003). *An Introduction to Leisure Studies*. London: Prentice Hall.
- 25- Burke, P. (1952). The Invention of Leisure in Early Modern Europe. E. Hobsbawm ve T. Ranger (Ed). *Past and Present Society* (1995) (136-150). London: Oxford University Press.

- 26- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına ilişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44(3), 173-177.
- 27- Carrington, B., Chivers, T., & Williams, T. (1987). Gender, Leisure and Sport: A Case Study of Young People of South Asian Descent. *Leisure Studies*, 6, 265-278.
- 28- Coalter, F. (1988). Freedom and Constraint: The Paradoxes of Leisure. F. Coalter (Ed). *Leisure Studies Association* (1992) (175-186). London: Routledge.
- 29- Csikszentmihalyi, M. ve LeFevre, J. (1989). Optimal Experience in Work and Leisure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 815-822.
- 30- Çelik, K. ve Beşpınar, F.U. (2011). Farklı Nedenlerle Çalışma ve Çalışmanın Genç Üzerine Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 59-69.
- 31- Dağtaş, B. (2003). *Reklamı Okumak*, Ankara: Ütopya.
- 32- Deem, R. (1986). *All Work No Play*. London: Open University Press.
- 33- Dündar, P. E., Bilge, B, Baydur., H. Pala,T., Eser, E., Ergör, A. ve diğ. (2006). Manisa'da Çıraklık Eğitim Merkezinde Eğitim Gören Gençlerin Yaşam Kalitsini Etkileyen Faktörler, *Toplum Hekimliği Bülteni*, 25(1), 24-29.
- 34- Ekici, S., Bayrakdar, A. ve Odabaş, K. (2010), Emniyet Müdürlüğü Personelinin Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıklarının Araştırılması, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12 (1) , 30-40.
- 35- Featherstone, Mike. (2001). Consumer Culture, *International Encyclopedia of the Social ve Behavioral Sciences*, Elsevier Sciences Ltd. (6), 2662- 2669.
- 36- Fernandes, R.A., Júnior, I.F., Cardoso, J.R.,Vaz Ronque, E.R., Loch, M.R., Oliveira, A.R., (2008). Association Between Regular Participation In Sports And Leisure Time Behaviors In Brazilian Adolescents: A Cross-Sectional Study. *BMC Public Health*, 8(32), 1-6.

- 37- Fischer, F.M., Moreno, C.R. de C., Fernandez, R. De L., Bertwerth, A., Coffani Dos Santos A. ve Bruni, A. de C. (2007) Day- And Shiftworkers' Leisure Time, *Ergonomics Journals*, [36](#) (1-3), 43-49.
- 38- Göktaş, Z. ve Çolak, M., (2006). Vergi Dairesi Başkanlığında Çalışan Personelin Boş Zamanlarını Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma (Balıkesir Örneği), *Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2 (2), 16-23.
- 39- Graefe, A. ve Parker, S. (1997). *Recreation and Leisure: An Introductory Handbook*, Venture Publishing, London.
- 40- Greenberger, D. ve Steinberg, L. (1986). *When teenagers work: The Psychological and Social Costs Adolescent Employment*. New York: Basic Books.
- 41- Hall, C.M., ve Page, S.J. (1999). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*. London, and New York: Routledge.
- 42- Hall, T. ve Williamson, H. (1999). *Citizenship and Community*. Leicester: Youth Work Press.
- 43- Henderson, K. A., & Bialeschki, M. D. (1991). A Sense of Entitlement to Leisure as Constraint and Empowerment for Women. *Leisure Sciences*, 13, 51-65.
- 44- Hunnicutt, B. K. (1988). Work, leisure, and labor supply: An analysis of the 1980 U.S. Census Data. *International Review of Modern Sociology*, 18(1), 31-55.
- 45- İlhan, Ö. İ., Demirbaş, H. Ve Doğan, Y. (2005). Çıraklık Eğitimine Devam eden Çalışan Gençlerde Alkol Kullanımı Üzerine Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(4), 237-244.
- 46- İncir, G. (1998). *Çoklu Vardiya Çalışmasının Ergonomik Tasarımı*. Ankara: Milli Prodüktive Merkezi Yayınları.
- 47- İncir, G. (1998). Vardiya Çalışması ve Kronobiyolojik Araştırmalar. *Verimlilik Dergisi*. 1, 59-72.

- 48- İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi. (2007). **Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu** (No. 2 Eylül 2007). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Ekonomi Bölümü
- 49- Haworth, J. Ve Lewis, S. (2005). Work, Leisure and Well-being. *British Journal of Guidance & Counselling*, 33(1), 67-79.
- 50- Jones, G. ve Wallace, C. (1992). *Youth, Family and Citizenship*. London: Open University Press.
- 51- Juniu, S. (2000), Downshifting: Regaining the Essence of Leisure. *Journal of Leisure Research*, 32(1), 69-73.
- 52- Karakaş, M. (2005). Yeni Yoksulluk Bağlamında Sosyal Kimlik ve Tüketimde Eşitsizlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 1-14.
- 53- Karaküçük. S, Gürbüz.B. (2007) *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Gazi Kitapevi: Ankara.
- 54- Kelly, J.R. (1983). *Leisure, Identities and Interactions*. London: Allen ve Unvin.
- 55- Kivel, Beth D. (2000). Leisure, Experience and Identity: What Difference Does Difference Make?. *Journal of Leisure Research*. 32(1) 79-81.
- 56- Koca, C., Henderson, K.A., Aşçı, F.H & Bulgu, N. (2009), Constraints to Leisure-Time Physical Activity and Negotiation Strategies in Turkish Women, *Journal of Leisure Research* 2009, 4 (2), 225-251.
- 57- Kraus, R. (1991). *Recreation and Leisure in Modern Society*, New York: TACC.
- 58- Kunz. J.L., ve Graham, K. (1996): Life Course Changes in Alcohol Consumption in Leisure Activities of Men and Women. *Journal of Drug Issues*, 26, 805-827.
- 59- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

- 60- Laurier, E. (1999). That sinking feeling: Elitism, working leisure and yachting. D. Crouch (Ed.), *Leisure/Tourism Geographies: Practices And Geographical Knowledge*. (2003) (195-252). London: Routledge.
- 61- LeCompte, M. D. ve Goetz, J. P. (1982). Problems Of Reality And Validity In Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, 52, 31-60.
- 62- Linder, S. (1970) *The Harried Leisure Class*. New York: Columbia University.
- 63- London, M., Crandall, R. ve Seals, W. (1977). The Contribution Of Job And Leisure Satisfaction To Quality Of Life. *Journal of Applied Psychology*, 62(3), 328-334.
- 64- Macdonald, R. Ve Shildrick, T. (2007). Street Corner Society: Leisure Careers, Youth (Sub)culture and Social Exclusion, *Leisure Studies*, 26(3), 339–355.
- 65- Markowitz, S. (2001). The Role Of Alcohol And Drug Consumption in Determining Physical Fights And Weapon Carrying By Teenagers. *Eastern Economic Journal*. 27, 409-432.
- 66- Marshall, T.H. ve Bottomore, T. (2000). *Yurttaşlık Ve Toplumsal Sınıflar* (Ayhan Kaya, Çev.). İstanbul: Gündoğan Yayınları (1998).
- 67- Mullett, S. (1988). Leisure and Consumption: Incomparable Concepts?, *Leisure Studies*, 7, 22-48.
- 68- Murphy, J. (1997). Concepts of Leisure. (Ed.). *Recreation and Leisure: An Introductory Handbook*. 11-17.
- 69- Neyzi, L. (2001). Object or Subject? The Paradox of "Youth" in Turkey. *International Journal of Middle East Studies*. 33 (3), 411-432.
- 70- Nicholson, P.J. ve D'Auriat D.A.P. (1999). Shift Work, Health, The Working Time Regulations And Health Assessments, *Oxford Journals*; 49 (3), 127-137.
- 71- Ohayon, M.M. ve Lemoine, P. (2002). Prevalence and Consequences of Sleep Disorders in A Shift Worker Population. *Journal of Psychosomatic Research*, 53, 577-583.
- 72- Özdağ, Ç., Yeniçeri, M. Fişekçioğlu, B., Akçakoyun, F. Ve Kürkçü, R. (2009). Devlet Memurlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri, Antropometrik ve

- Fiziksel Uygunluk Seviyeleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 307-323.
- 73-** Özmutaf, N. M. (2007). Örgütlerde Bireysel Performans Uygulamaları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 41-59.
- 74-** Passmore A., French D., (2001). Development and Administration of a Measure to Assess Adolescents' Participation. *Adolescence*, 36(141), 67-75.
- 75-** Pearson, Q. (2008). Role Overload, Job Satisfaction, Leisure Satisfaction, and Psychological Health Among Employed Women. *Journal of Counseling and Development*, 86(1), 57-63.
- 76-** Pronovost, G. (1992). Work, Leisure And Optimal Experience. *Leisure Studies*, 11 (3), 243-256.
- 77-** Pronovost, G. (1996). The Collapse of the Leisure Society? New Challenges for the Sociology of Leisure. S. R. Quah ve A. Sales (Ed), *The International Handbook of Sociology* (2000) (356-366). London: Sage Publications.
- 78-** Ritzer, G., ve Stillman, T. (2001). The Postmodern Ballpark as A Leisure Setting: Enchantment and Simulated De-Mcdonaldization. *Leisure Sciences*, 23, 99-113.
- 79-** Roberts, K. (1996). Young People, Schools, Sport and Government Policies. *Sport, Education and Society*, 1(1), 47-57.
- 80-** Robert, W. R., Janet, P. N. ve Raymond G. H. (1980). The Job-Satisfaction/Life-Satisfaction Relationship: A Review of Empirical Research. *Basic And Applied Social Psychology*, 1 (1), 37-64.
- 81-** Rojek, C. (1989). *Leisure for Leisure: Critical Essays*. New York: Routledge.
- 82-** Rojek, C. (1995). *Decentring Leisure: Rethinking Leisure Theory*. Sage Publication-London.
- 83-** Rummel, J. F. (1968). *Eğitimde Araştırmaya Giriş* (Çev:R.Taşcıoğlu). Ankara:Ajans Türk Yayınları

- 84- Russell, R.V. (1996). *Pastimes: The Context Of Contemporary Leisure*. Madison: Brown ve Benchmark Publishers.
- 85- Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 10-23.
- 86- Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*. İzmir: Cumhuriyet Basımevi.
- 87- Sayers, S. (1989). Work, Leisure and Human Needs. C.J. Barrett and T. Winnifrith (Ed). *The Philosophy of Leisure* (1989) (34-53). England: Macmillan Press.
- 88- Schumacher, E.F. (1979) *Good Work*. New York; Harper and Row.
- 89- Shields, R. (1992). Spaces for the Subject of Consumption. R. Shields (Ed). *Lifestyle Shopping: The Subject of Consumption* (2003) (1-21). London and New York: Routledge.
- 90- Süzer M. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 91- Şahin, M. C. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 157-177.
- 92- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- 93- Tekin, M., Yıldız, M., Akyüz, M. ve Uğur, O.A. (2008). Karaman Yüksek Öğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 121-135.
- 94- Terpstra, J. (2006). Youth Subculture and Social Exclusion. *Young: Nordic Journal of Youth Research*. 14(2), 83–99.
- 95- Tezcan, M. (1993). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fak. Yayınları

- 96- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. (5. Bs.). London and New York: Routledge
- 97- Veal, A.J. (1992). Definitions of Leisure and Recreation. *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2 (4), 44-52.
- 98- Veblen, T. (1995). *Aylak Sınıf*. (İnci User, Çev.). İstanbul: Marmara Üni.Yayımları. (1977).
- 99- Wearing, B. (1998). *Leisure And Feminist Theory*. London: Sage.
- 100- Weaver, P. (1992). The Worker's Leisure and His Individuality, *American Journal of Sociology*, 27 (4), 433-441.
- 101- Yanıklar, C. (2006). *Tüketimin Sosyolojisi*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- 102- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- 103- Zerzan, J. (2004). *Gelecekteki İlkel* (Cemal Atilla, Çev.). İstanbul: Kaos Yayınları, (1999).

EK 1

ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcılar,

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda lisansüstü eğitim yapmakta olan bir araştırmacı tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, çalışan gençlerin zaman kullanımlarının, serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilediğini belirlemek ve serbest zaman etkinliklerinin çalışan gençler için önemini göstermektir.

Bu amaçla geliştirilmiş olan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise zaman ve zaman kullanımı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Çalışmanın gerçeğe yakın sonuçlar yansıtabilmesi için, lütfen ankette yer alan ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz ve kişisel düşüncelerinizi içtenlikle belirtiniz.

Teşekkürler...

Araştırmacılar: Doç. Dr. Nefise BULGU

Arş. Gör. Murat UYGURTAŞ

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet:

() Kadın () Erkek

2- Doğum tarihi ve yeri:.....

3- Eğitim durumu:.....

- 4- Mesleği:.....
- 5- Çalıştığı kurumda statüsü:.....
- 6- Ne kadar zamandır çalışıyor?:.....
- 7- Hangi semtte oturuyor?.....
- 8- Medeni hali:
- 9- Kiminle birlikte yaşıyor/oturuyor?.....
- 10- Anne mesleği ve eğitimi:.....
- 11- Baba mesleği ve eğitimi :.....
- 12- Evliyse eşinin mesleği ve eğitimi?.....
- 13- Aylık geliri?
- 14- Gelirinin hepsini kendisi için mi harcıyor?.....
- 15- Aile Ankara'ya bir yerden mi göç etmiş?.....
- 16- Anne ve baba memleketi:.....

BÖLÜM II

ZAMAN KULLANIMI İLE İLGİLİ SORULAR

- 1- İşe gidip gelirken günün kaç saatini yola ayırıyorsunuz?
- 2- Günde ortalama kaç saat serbest zamanınız var?.....
- 3- Serbest zamanlarınızı değerlendirmede zorluk çekiyor musunuz?.....
- 4- Serbest zaman faaliyetlerine yeterince katılabiliyor musunuz?.....
- 5- Günde kaç saat çalışıyorsunuz?.....
- 6- Serbest zaman faaliyetlerine günlük / haftalık ne kadar zaman ayırıyorsunuz?.....
- 7- Serbest zaman faaliyetlerini tercih etme / tercih etmeme nedenleriniz nelerdir?.....
- 8- Serbest zaman faaliyetlerine nerelerde / kimlerle katılıyorsunuz?.....
- 9- Hangi etkinlikleri daha çok tercih ediyorsunuz?.....
- 10- Serbest zaman etkinliklerine katıldıktan sonra üzerinizde ne gibi etkiler kaldığını hissediyorsunuz?.....
- 11- Bu tür etkinliklere katılmak için daha fazla serbest zamana sahip olmak ister misiniz?.....

EK 2
SERBEST ZAMAN KULLANIMI GÖRÜŞME FORMU (BİREYSEL GÖRÜŞMELER)

Sayın Katılımcılar,

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda lisansüstü eğitim kapsamında hazırlanacak tez için yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, çalışan gençlerin zaman kullanımlarının, serbest zaman etkinliklerine katılımlarını nasıl etkilediğini belirlemek ve serbest zaman etkinliklerinin çalışan gençler için önemini göstermektir.

Bu amaçla geliştirilmiş olan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise zaman ve zaman kullanımı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Çalışmanın gerçeğe yakın sonuçlar yansıtabilmesi için, lütfen formda yer alan ifadeleri dikkatli bir şekilde okuyunuz ve kişisel düşüncelerinizi içtenlikle belirtiniz.

Teşekkürler...

Araştırmacılar: Doç. Dr. Nefise BULGU
 Arş. Gör. Murat UYGURTAŞ

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyet:

Kadın Erkek

2- Doğum tarihi ve yeri:.....

3- Eğitim durumu:

İlköğretim () Ortaöğretim () Lisans ()

Lisansüstü ()

4- Mesleği:

5- Çalıştığı kurumda statüsü:.....

6- Ne kadar zamandır çalışıyor?

1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 7 yıl ve üzeri ()

7- Hangi semtte oturuyor?.....

8- Medeni hali:

Evli () Bekar () İlişki ()

9- Kiminle birlikte yaşıyor/oturuyor?

Aile () Yalnız () Arkadaşlar () Yurt, otel vs. ()

10- Aylık geliri?

11- Gelirinin hepsini kendisi için mi harcıyor?.....

Alie () Kendisi () Birikim ()

12- Aile Ankara'ya bir yerden mi göç etmiş?.....

BÖLÜM II

ZAMAN KULLANIMI İLE İLGİLİ SORULAR

13- İşe gidip gelirken günün kaç saatini yola ayırıyorsunuz?

14- Zorunlu ihtiyaçlarınız için günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?.....

15- Günde ortalama kaç saat serbest zamanınız var?.....

16- Günde kaç saatinizi kendinize ayırıyorsunuz?.....

17- Serbest zamanlarınızı değerlendirmede zorluk çekiyor musunuz?.....

18- Serbest zaman faaliyetlerine yeterince katılabiliyor musunuz?.....

19- Günde kaç saat çalışıyorsunuz?.....

20- Serbest zaman faaliyetlerine günlük / haftalık ne kadar zaman ayırıyorsunuz?.....

21- Serbest zaman faaliyetlerini tercih etme / tercih etmeme nedenleriniz nelerdir?.....

22- Serbest zaman faaliyetlerine nerelerde / kimlerle katılıyorsunuz?.....

23- Hangi etkinlikleri daha çok tercih ediyorsunuz?.....

Sanatsal (sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, resim, fotoğraf, vb.)

Entellektüel (kitap, konferanslar, radyo, TV, vb.)

Sosyal (aile, partiler, toplantılar, vb.)

Hobi (bahçecilik, el sanatları, el işleri, vb.)

Fiziki (spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık, vb.)

24- Serbest zaman etkinliklerine katıldıktan sonra üzerinizde ne gibi etkiler kaldığını hissediyorsunuz?.....

Dinlendirici () Eğlenceli () Mutluluk verici ()

Eğitici () Sıkıntı Azalıyor () Sağlıklı ()

25- Bu etkinliklerin çalışma yaşamında ne gibi olumlu etkilerini hissediyorsunuz?.....

26- Bu tür etkinliklere katılmak için daha fazla serbest zamana sahip olmak ister misiniz?.....

27- Daha fazla serbest zamanınız olsaydı hangi etkinlikleri / nerelerde yapmak isterdiniz?.....

28- Çalışma dışı zamanlarınızı çalışma hayatınızın şekillendirdiğini hissediyor musunuz?

(Müşteri popülasyonu etkili mi? AVM ile ilgili popülasyon? Ulaşım, gözde mekan vs..)

Neden?.....

29- Etkinliklerde bireysel mi grup aktivitelerini seçersiniz?

Neden?.....

30- Vardiyalı çalışma sistemi serbest zaman planlamanızı nasıl etkiliyor?.....

31- Örgütsel yapı içinde ast-üst ilişkileriniz çalışma dışı zamanlarınızı etkiliyor mu?.....

32- Serbest zamanlarda yeniden çalışma hayatı için hissedilen şey nedir?

.....
.....

33- Çalışma yaşamı için serbest zaman mı? Serbest zamanın verimli olması için çalışmak mı?

.....
.....

34- Daha uzun süreli serbest zamanlarınızda nasıl etkinliklere katılıyorsunuz?
Neden? (Tatil, sendika, politika, bireysel gelişim)

.....
.....

EK 3

ARAŞTIRMA İÇİN BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMLARI

ARAŞTIRMA AMAÇLI ÇALIŞMA İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullanımlarının nasıl olduğunun, serbest zaman etkinliklerine katılımında çalışan gençler için hangi durumların etkili olduğunun ve serbest zaman etkinliklerine katılımın öneminin inceleneceği bir araştırma yapmak amacındayız. Bu araştırmanın başlığı "Çalışan Gençlerin Serbest Zaman Kullanımı: Alışveriş Merkezlerinde Çalışan Gençlerle Yapılan Bir Çalışma" dır ve bu çalışmanın örneklemini Ankara ilinde bulunan alışveriş merkezlerinde çalışan 18-24 yaş arası gençler oluşturacaktır.

Bu nedenle siz çalışan gençlerin araştırmamıza katılmanızı istiyoruz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmanın öncesinde size yapılacak olan bu bilgilendirme ile birlikte, çalışmaya katılıp katılmayacağınız konusunda karar veriniz ve çalışmaya katılmak isterseniz bu formu imzalayınız.

Araştırma, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğretim elemanlarından sorumlu araştırmacı Doç. Dr. Nefise Bulgu ve yardımcı araştırmacı Arş. Gör. Murat Uygurtaş tarafından yapılmaktadır. Çalışma kapsamında sizden sosyo-demografik bilgilerinizin isteneceği bir kişisel bilgi formu ve görüşmeler sırasında serbest zamanlarınız ve çalışma hayatınız ile ilgili soruların yer aldığı bir görüşme formu kullanılacaktır. Görüşme sırasında size sorulan sorulara içtenlikle cevaplar vermeniz, çalışmanın geçerliği açısından önemli bir konudur, bununla birlikte vereceğiniz cevaplar çalışmanın sorumlu araştırmacıları dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu nedenle katılım ve bilgilendirme formu dışındaki herhangi bir yerde adınız ya da soyadınız istenmeyecektir. Çalışma hayatınız, şekliniz ya da kurum ve yöneticilerle ilgili özel olduğunu düşündüğünüz sorular olduğunu düşünürseniz yanlı ifade vermek yerine sorulara cevap vermek istemediğinizi söyleyebilirsiniz. Araştırma sonuçlarının bilimsel kullanımı sırasında kullanımında kişisel bilgileriniz önemle korunacaktır.

Bu çalışmanın sonuçları, spor bilimleri ile ilgili akademik konularda bilgilendirici olacaktır. Bu nedenle çalışmanın sonuçları başka araştırmacılarla paylaşılacaktır. Bu paylaşım sırasında bütün kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bununla birlikte görüşmelerden sonra merak ettiğiniz ya da sormak istediğiniz herhangi bir konu ile ilgili sorumlu araştırmacıların aşağıda bulunan iletişim bilgilerinin kullanarak araştırmacılara ulaşabilirsiniz.

Bu bilgiler ışığında gönüllü olarak çalışmaya katılmak istiyorsanız lütfen adınızı ve soyadınızı yazdıktan sonra belgeyi imzalayınız. Bu formun bir kopyası size geri verilecektir. Teşekkür ederiz.

Katılımcının Adı Soyadı:

İmzası:

Tarih:

Arş.Gör. Murat Uygurtaş
Adres: Hacettepe Üniversitesi,
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: uygurtaş.m@hacettepe.edu.tr

Doç.Dr. Nefise Bulgu
Adres: Hacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: nbulgu@hacettepe.edu.tr

İmza:

Tarih:

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulunda yüksek lisans öğrencisi Murat Uygurtaş ve danışmanı Nefise Bulgu tarafından yürütülmektedir.

Araştırmanın amacı, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullanımlarının nasıl olduğunun, serbest zaman etkinliklerine katılımında çalışan gençler için hangi durumların etkili olduğunun ve serbest zaman etkinliklerine katılımın gençler için önemini incelemesidir.

Çalışma kapsamında sizden sosyo-demografik bilgilerinizin isteneceği bir kişisel bilgi formu ve görüşmeler sırasında serbest zamanlarınız ve çalışma hayatınız ile ilgili soruların yer aldığı bir görüşme formu kullanılacaktır. Görüşme sırasında size sorulan sorulara içtenlikle cevaplar vermeniz, çalışmanın geçerliği açısından önemli bir konudur, bununla birlikte vereceğiniz cevaplar çalışmanın sorumlu araştırmacıları dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu nedenle katılım ve bilgilendirme formu dışındaki herhangi bir yerde adınız ya da soyadınız istenmeyecektir. Çalışma hayatınız, şekliniz ya da kurum ve yöneticilerle ilgili özel olduğunu düşündüğünüz sorular olduğunu düşünürseniz yanlı ifade vermek yerine sorulara cevap vermek istemediğinizi söyleyebilirsiniz. Araştırma sonuçlarının bilimsel kullanımı sırasında kullanımında kişisel bilgileriniz önemle korunacaktır.

Katılımcı olarak görüşmelerden sonra merak ettiğiniz ya da sormak istediğiniz herhangi bir konu ile ilgili sorumlu araştırmacıların aşağıda bulunan iletişim bilgilerini kullanarak araştırmacılara ulaşabilirsiniz.

Bu bilgiler ışığında gönüllü olarak çalışmaya katılmak istiyorsanız lütfen adınızı ve soyadınızı yazdıktan sonra belgeyi imzalayınız. Bu formun bir kopyası size geri verilecektir. Teşekkür ederiz.

Katılımcının adı, soyadı:

İmzası:

Tarih:

Arş.Gör. Murat Uygurtaş
Adres: Hacettepe Üniversitesi,
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: uygurtaş.m@hacettepe.edu.tr

Doç.Dr. Nefise Bulgu
Adres: Hacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: nbulgu@hacettepe.edu.tr

İmza:

Tarih:

KATILIM SONRASI BİLGİLENDİRME FORMU

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Spor bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğretim üyesi Doç.Dr. Nefise Bulgu danışmanlığında, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri ve Teknolojisi Anabilimdalı yüksek lisans öğrencisi Arş.Gör. Murat Uygurtaş tarafından yürütülen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacı, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullarımlarının nasıl olduğunun, serbest zaman etkinliklerine katılımda çalışan gençler için hangi durumların etkili olduğunun ve serbest zaman etkinliklerine katılımın çalışan gençler için öneminin incelenmesidir.

Araştırma sonucunda, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zamanlarını nasıl kullandıkları, bu zamanlarda ne tür etkinliklere katıldıkları, serbest zaman etkinliklerine katılımlarında çalışma hayatı ile ilgili hangi durumların etkili olduğu ve serbest zaman etkinliklerine katılımın çalışan gençler için önemi ortaya çıkacaktır.

Bu çalışma, alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin iş dışında kalan serbest zamanlarını nasıl planladıklarını ortaya çıkarması beklenirken, çalışan gençlerin serbest zamanlarını planlamada karşılaştıkları zorluklar ise, onların serbest zaman etkinliklerine katılımını nasıl engellediğini de bize göstermesi bakımından alana yenilik getirecektir.

Elde edilen bilgiler sadece bilimsel araştırma ve yazılarda kullanılacaktır. Araştırmanın sonuçlarını öğrenmek ya da bu araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için aşağıdaki isimlere başvurabilirsiniz. Bu araştırmaya katıldığımız için tekrar teşekkür ederiz.

İmzası:

Tarih:

Yardımcı Araştırmacı:

Arş.Gör. Murat Uygurtaş
Adres: Hacettepe Üniversitesi,
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: uygurtaş.m@hacettepe.edu.tr

Sorumlu Araştırmacı:

Doç.Dr. Nefise Bulgu
Adres: Hacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.
06800, Beytepe/ANKARA
E-posta: nbulgu@hacettepe.edu.tr

EK 4

ETİK KURUL YAZILARI

T.C.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Sayı : B.30.2.HAC.0.63.00.00/200-1169

Konu :

24.11.2009

REKTÖRLÜK MAKAMI
(Senato Etik Komisyonu)

Yüksekokulumuz Araştırma Görevlilerinden Murat UYGURTAŞ'a ait "Çalışan Gençlerin Serbest Zaman Kullanımları: Alışveriş Merkezlerinde Çalışan Gençlerle Yapılan Bir Çalışma" adlı araştırma ile ilgili H.Ü. Senato Etik Komisyonu Başvuru Formu, Odak Grup Bilgi Formu, Yüksek Lisans Tez Önerisi Formu, Gönüllü Katılım ve Katılım Sonrası Bilgi formları ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç.Dr.Nefise BULGU
Tez Danışmanı

- Ekler:** 1-H.Ü. Senato Etik Komisyonu Başvuru Formu
2-Odak Grup Bilgi Formu
3-Yüksek Lisans Tez Önerisi Formu
4-Gönüllü Katılım Formu
5- Katılım Sonrası Bilgi Formu

Apur bey
Sen

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

ANKARA

C.Ş.
18.12.2009
Sn. M. Yılmaz
(Foto kopyası verildi)

Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : B.30.2.HAC.0.70.00.01/432-2852

Konu :

16-12-09

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Müdürlüğüne,

İlgi: 24.11.2009 tarih ve 1169 sayılı yazınız.

Yüksekokulunuz araştırma görevlilerinden **Murat UYGURTAŞ**'ın; "Çalışan Gençlerin Serbest Zaman Kullanımları: Aışveriş Merkezlerinde Çalışan Gençlerle Yapılan Bir Çalışma" konulu tez çalışması gereği ekte yer alan anketleri, uygulama isteğine ilişkin alınan yazı ve ekleri, Üniversitemiz Etik Komisyonunun 10 Aralık 2009 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, Üniversitemizde uygulanmalarının etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr. Sevil GÜRGAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 5. BİREYSEL GÖRÜŞME YAPILAN ÇALIŞAN GENÇLERE İLİŞKİN KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyad	Cinsiyet	Doğum Yılı	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Statüsü	Çalıştığı AVM	Çalışma Süresi	İkamet Yeri	Medeni Durum
Selin G.	K	1988	Ankara	Lisans	Satış Pers.	Ankamall	1	Yenimahalle	Bekar-Aile Yanı
Nuray T.	K	1987	Ankara	Ortaöğretim	Satış Pers.	Ankamall	3	Batıkent	Bekar-Aile Yanı
Osman İ.	E	1986	Eskişehir	Ortaöğretim	Satış Pers.	Ankamall	3	Keçiören	Bekar-Aile Yanı
Ahmet O.	E	1986	Ankara	Lisans	Satış Müdürü	Ankamall	4	Balgat	Evli-Kendi Evi
Ceren G.	K	1986	Ankara	Lisans	Supervisor	Cepa	4	Dikmen	Bekar-Aile Yanı
Hasan G.	E	1989	Kırıkkale	Ortaöğretim	Garson	Cepa	2	Yenimahalle	Bekar-Aile Yanı
Buğra S.	E	1989	Ankara	Ortaöğretim	Müşteri İ. D.	Cepa	2	Keçiören	Bekar-Aile Yanı
Ömer M.	E	1986	Ankara	Lisans	Halkla İ.M.	Armada	4	Söğütözü	Evli-Kendi Evi
Cansu P.	K	1986	Ankara	Lisans	Reklam Müd.	Armada	4	Balgat	Evli-Kendi Evi
Veda A.	K	1990	Kırşehir	Ortaöğretim	Satış Pers.	Armada	1	Sincan	Bekar-Aile Yanı
Tarık A.	E	1989	Ankara	Ortaöğretim	Satış Pers.	Kentpark	2	Etimesgut	Bekar-Aile Yanı
Ceyhun S.	E	1990	Yozgat	Ortaöğretim	Temizlik Pers	Kentpark	1	Akdere	Bekar-Aile Yanı
Fulya A.	K	1987	Ankara	Lisans	Satış Pers.	Kentpark	2	Keçiören	Bekar-Aile Yanı

Vildan T.	K	1987	Ankara	Lisans	Satış Pers.	Gordion	2	Keçiören	Bekar-Aile Yanı
Ozan A.	E	1986	Ankara	Lisans	Pazarlama Md.	Gordion	4	Söğütözü	Bekar-Aile Yanı
Emine C.	K	1990	Ankara	Ortaöğretim	Satış Pers.	Gordion	1	Etimesgut	Bekar-Aile Yanı
Hüseyin D.	E	1986	Ankara	Lisans	Satış Pers.	Arcadium	3	Konutkent	Bekar-Aile Yanı
Aliye Ç.	K	1988	Ankara	Önlisans	Satış Pers.	Arcadium	2	Keçiören	Bekar-Aile Yanı
Mahmut T.K	E	1987	Ankara	Ortaöğretim	Satış Pers.	Arcadium	2	Balgat	Bekar-Aile Yanı
Çağan D.	E	1986	Ankara	Önlisans	Supervisor	Arcadium	3	Keçiören	Bekar-Aile Yanı
Beril C.	K	1990	Mersin	Ortaöğretim	Satış Pers.	Arcadium	1	Yenimahalle	Bekar-Aile Yanı

EK 6**BİREYSEL GÖRÜŞMELER SIRASINDA ARAŞTIRMACININ
GÖZLEMLEDİĞİ ÇALIŞANLARIN STATÜLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLER**

Halkla İlişkiler Müdürü: Firmanın yazışmaları, çalışanların çalışma saatleri, halka arz edilen ürünle ilgili farklı gelişmeler ve yenilikleri takip etme ve müşterilerle doğabilecek problemlerde sorun çözme gibi görevler, üstlenen çalışan.

Pazarlama Müdürü: Satış ve ürün pazarlama ile ilgili bütçe, gider ve sipariş görevlerini üstlenen çalışandır. Ayrıca, satış personelinin de işe alımı, çalışma saatleri gibi düzenlemeden de sorumludur.

Supervisor: Çoğunlukla Halkla İlişkiler Müdürüne karşı ve çalışanlardan sorumludur. Satış ve pazarlama görevlerinin içinde aktif olarak bulunurlar, bununla birlikte çalışanların çalışma saatlerinin düzenlenmesi ile ilgili Müdüre karşı düzenleme için bilgi verirler. Günlük bütçenin tutulması ve rapor düzenlenmesinde de sorumludurlar.

Satış Personeli: Halkla birebir ilgilenme, arz edilen ürünlerin satışı, günlük faaliyet planlarını düzenleme, yenilikleri araştırma ve supervisiörlere katkıda bulunma ve ürün ve hizmet kalitesinin müşterilerle yapılan görüşmelere sonucunda takibini yapma görevlerini üstlenen çalışan.

Temizlik Personeli: Tüm alışveriş merkezinin temizliğinden sorumlu olan firmaya bağlı olarak çalışan bu görevliler, kat, tuvalet ve otopark girişlerinin temizliğinden sorumlu olarak çalışmaktadırlar.

Garson: Firmanın müşterilere sunmuş olduğu yemeklerle ilgili bilgi verme, sipariş alma, ve kişilere sunma, sonrasında mutfak ile masa arasında kalan bölümün temizliğini üstlenme, gerekli malzeme ya da talepleri mutfağa iletme gibi görevleri üstlenen çalışan.

EK 7

GÖRÜŞMELERDEN ALINTILAR

Ankamall Alışveriş Merkezi

Görüşmeci: Keşke daha çok zamanım olsa diyor musunuz?

Çalışan: Ya diyorum evet ama (☺) her zaman da onlarla olamıyorum. Çünkü dediğim gibi evde de sorumluluklarım var. Ama evin erkek çocuğu olsaydım keşke diyorum bazen. Çünkü abim var benim, o daha rahat benden.

G: Nasıl olurdu mesela?

Ç: Yani şöyle, eve gitme zamanım daha esnek olabilirdi mesela, ya da evdeki işlerim farklı olurdu. Temizlik, yemek ne bileyim yani bunlar gibi şeyler. Mesela o yardımcı olmaz pek. İşi ağır onun daha çok. Ama yardım da edebilir yani. Ben de daha çok istediğim şeyleri yapabiliirdim. Yani zamanım kısıtlı olmazdı en azından.

G: Anlıyorum. Ne tür etkinlikler yapmak isterdiniz peki?

Ç: Çok da öyle yapabileceğim şey yok ama, en azından yaptığım şeylere daha çok zaman ayırabiliirdim bence. Mesela, avm de çalışıyorum her zaman ordayım mesela, diğer zamanlarda başka yerlerde vakit geçirmek isterim ama dediğim gibi bazen zorunda kalıyorum.

G: Ankamall de çalışmak diğer zamanlarınıza bir şey katıyor mu? Yani avantaj ya da dezavantajları var mı ?

Ç: Avantaj bilmiyorum ama mesela arkadaşlar bazen konuşuyoruz, işte cepa ya gittik, ankamall e gittik diyorlar. Ben olsam gitmem diyorum, kapalı alan sonuçta, ben hep açık alan isterim mesela, orda bunalıyorum çoğu zaman. Çok yoğun çalışıyoruz çünkü.

G: O halde bireysel etkinlikleri tercih ediyorsunuz ??

Ç: Yani yine de değil (☺) Tanıdık yüz görmek için yine arkadaşlarımı tercih edebiliyorum. Çünkü insanlarla muhatap olmak çok zor. Sizi de dinlemelerini isteyebiliyorsunuz bazen.

Cepa Alışveriş Merkezi

Görüşmeci: İşe gidiş gelişlerde ne kadar zaman harcıyorsunuz?

Çalışan: 2 vasıta değiştiriyorum, ortalama 1 saatimi alıyor. Yani toplam 2 saat.

G: Bu ciddi bir zaman aslında, kendinize zaman ayırabiliyor musunuz peki?

Ç: Çalışıyorum, bu süre daha fazla olabiliyor, trafiğin de durumuna göre yani. Bu bir hayli yoruyor tabi ki. Kendime ayırdığım zamanlarda da genellikle dinleniyorum.

G: Kendinize ayırdığınız zamanlarda başka etkinliklere katılabiliyor musunuz peki?

Ç: Çok değil, shift şeklinde çalışma şeklimiz var biliyorsunuz, günün belirli saatlerinde çalıştığımız için, düzenli olmuyor. Bu yüzden düzenli olmayan çalışma şekli, diğer zamanlarımızın da düzenini bozabiliyor. Kendimi çoğu zaman dinlenirken buluyorum açıkçası.

G: Yeterince katılamıyorsunuz o zaman etkinliklere?

Ç: Ya fırsat yaratmaya çalışıyorum tabi ki, ama yeterli değil gibi. İş de çok yoğun, hafta sonu sabahları erken kalkabilirsem yürüyüş falan yapmaya çalışıyorum ama düzenli değil tabi ki.

G: Bunun dışında hangi etkinlikleri tercih ediyorsunuz?

Ç: Arkadaşlar buluşur dışarı çıkarız, yani yemek ya da kahvaltılarda arkadaşlarla bulduğumuz oluyor. Nadir de olsa bunu yapmaya çalışıyorum. Bunun dışında sinema ya ve tiyatroya gidiyoruz. Evde vakit geçiriyorum çoğu zaman, dediğim gibi dinlenerek yani.

G: Kimlerle katılırsınız etkinliklere daha çok?

Ç: Kız arkadaşlarımla olurum daha çok, erkek arkadaşım yani sosyal anlamda etkinliklere katılabileceğim anlamda yok, onlarla daha rahat hissediyorum kendimi.

G: Rahatlık derken, etkinliklerin türüyle alakalı mı? Yani etkinliklerinize baktığımızda kadınlar için özel etkinliklere katılmıyorsunuz..

Ç: Hayır etkinlikle değil, yani benim kendi tercihim bu sanırım. Yani telefon ya da netten görüştüğüm erkek arkadaşlarım var tabi ki ama buluşma falan olmuyor genellikle.

Armada Alışveriş Merkezi

G: İş yerinize bir hayli yakınsınız sanırım. Bu size çok kolaylık sağlıyordur.

Ç: Kesinlikle, 15-20 dk da burdayım. Ev yakın evet.

G: İş dışı zamanlarınıza nasıl bir etkisi var?

Ç: Aslında önceki işime uzaktı evim, burada 1 yıldır çalışıyorum, bağlantılı bir işti o da, burdayım bakalım şimdilik. Hmmm..Yani işe gidiş geliş şehir yaşamında büyük problem, bunu büyük oranda aza indirgemiş oluyorsunuz tabi ki. Zamanınız size kalıyor. Birçok kişi yolda iken siz evinizde dinleniyor oluyorsunuz.

G: Bu güzel bir şey evet, serbest zamanlarınız da artıyordur böylece, günde ne kadar serbest zamanınız var ortalama?

Ç: Evdeki vakitler de dahil mi?

G: Evet bir nevi kendinize ayırdığınız vakit diyelim.

Ç: Zaman problemim çok yok yani fazlaca serbest zamanım var diyebilirim.

G: Kaç saat çalışıyorsunuz günde?

Ç: 7-8 saat ama esnek aslında, yani değişebiliyor, arta da biliyor, azala da biliyor yani.

G: Anlıyorum, peki bu fazlaca zamanınızda neler yapıyorsunuz?

Ç: hmmm. Hergün işle ilgili yapmam gereken bir rapor var bu yarım saatimi alıyor, bunu dinlenirken de yapabiliyorum, bunun dışında eşimle birlikte üye olduğumuz bir

spor merkezi var, haftanın 4 günü ordayız. Arkadaşlarla planlar yaparız sık sık, dışarıya çıkarız ya da evde toplanırız. Ayda bir şirketin toplantıları olur ve bu şehir dışında olur, bunu başka planlara da dahil edebiliyoruz. Şehir boğduğu oluyor bazen. Bu iyi geliyor bize. Yani şimdi aklıma gelmiyor ama, aile gezilerimiz oluyor. Bunun gibi şeyler işte

G: Dolu dolu diyorsunuz yani, evde çok vakit geçirmiyor musunuz?

Ç: Aslında evde olmayı çok seviyorum, ama şimdi çıkabilecekken çıkıyorum ya (☺)
evde olmanın zamanı gelir elbet.